

Q. D. B. V.
Problema Ejusdem & Diversi Theologicum
SOPRO DOMINA
DE
DIFFERENTIA
HOMINIS REGENITI
IRREGENITI:
UTRUM
SPECIFICA SIT, NEC NE?
MAXIME REV. FCTATE THEOL. BENEVOLE CONSENTIENTE,
Sub Præsidio
FRANCISCI ALBERTI
ÆPINI,
S.S. THEOL. & PHIL. D.
H. Lq; C.
ANNO MDCCXII. DIE JULII
publico examini exponet
JOACHIM. STEPHAN. KRÜGER/
MECKLENBURG. S.S. THEOL. STUD.

Coll. diss. A
142, 26

ROSTOCHII,
pis NICOLAI SCHWIEGEROVII, Amplissimi
Senatus Typographi.

142(26)

VIRIS,

*Plurimum Reverendo, Clarissimo atque
Doctissimo*

DN. FRID. SUSEMIHL

Ecclesiæ Neo-Kirchensis in Diœcesi Bützoviensi Pastori
Vigilantissimo Fidelissimoqve.

ut &

Nobilissimo atque Clarissimo

**DN. JOAN. FRIDERICO
SUSEMIHL,**

Avunculis suis ac olim Præceptoribus
de se optimè meritis,

*Parentis loco filiali observantiâ, cultu ac amore
ad cineres usque prosequendis,*

in animi obsequiis non minus ac grati testimonium

Specimen hoc Academicum

laetum esse vult.

JOACH. STEPH. Krüger.

PRAEFATIO.

Ocasione præsenti Dissertationi dederunt *Observationes Societatis ad Rem Literariam spectantes*, prout titulus habet, quæ à loco imprimenis communis quasi consensu appellationem sortitæ sunt, ut *Hallenbum Observationum nomine veniant*, & quidem *Tom. II.*

Obs. III. §. 84. Harum Observationum non omnium unum esse eundemq; Auctorem, & rerum pertinatarum varietas, & sententiarum diversitas, & diffinitas stylis arguitur, praterquam quod Editores illarum in *Praefat. Tom. I.* diserte id contestantur. Quamobrem unicuidam Viro, quæ in iis occurruunt omnia attribuere, si laude & approbatione digna, imprudentia; si censuram merentur, iniqvitatis haud levis foret. Quorumnam vero singulæ sint istæ Observations, adeò compertum non est, ut plerarumq; me saltem, lateant Auctores, nisi quod, Celeberrimos Viros, Buddeum, Thomasium, Struvium, ad nonnullas earum tanquam sui ingenii fœtum provocando, sibi eas vindicasse, vel saltem adscriptarum ipsius se se Auctores non confessos, in aliis illorum Scriptis hactenus me reperire nescioperim. In Scriptores autem illarum inquirere, etiam si non semper & ubique, alicubi tamen & nonnunquam haud omni utilitate carerenobis videtur. Evidenter non penitus improbaq; us, quando respicere præcipiunt Virti haud de vulgo non quædicat, sed quid dicatur: attamen concedentilli nobis vicissim, non semper sufficiere, neglecto dicente, ad solum attendere dictum, quin saepius ad dicentem respiciendum quoq; sit, ut dictum ex illius mente intelligi recte queat. Quanquam enim communis quædam omnibus incumbat obligatio, ut in communi sermone vocabula ita adhibeant, prout receptus usus fert, in negotiis autem Artis vel Studiorum aliquo genere voeas, quas terminos technicos nuncupare solemus, cā in significatione usurpent, quā illis Artis periti ac Scientiarum Doctores utuntur, quā de re legi potest PUFENDORFFIUS *Libr. VI. de Juri. Natur. Et Gen. Cap. I. §. 5. 8.* haud tamen isti obligationi omnes ita vivunt, ut non reperiantur nulli, non in communis oī sermone, sed & Artium atque Scientiarum doctrina, à recepto vocabulorum usu recessentes. Ea propter dictum scriptumve ejuspiam recte interpretatuero necessum est ex loquenter vel Scriptoris hypothesibus colligere, qualem significatum, quamnam emphasis in ejus ex mente verba habeant, quidq; iisdem intenderit ille ipse. Quam variæ Philosophorum sunt Sectæ, ignotum nemini est, nisi omnem ignorantia Philosophiam. Fovent suas singulæ hypotheses peculiares, quas nī quis attendet, illorum in interpretatione miserè hallucinabitur. Qui circa fiduci doctrinam errant Hæretici, haud raro iisdem verbis cum recte sentientibus utuntur, errorem nihilominus suum sub iis occultantes, ut v. g. quando Sociniani Filium DEI verum DEum vocant, Calvinio-Reformati corpus & sanguinem Christi in Sacramento Cœnæ Dominice vere & realiter præsentia esse affirmant, Quod si quis non observaverit, istos verum quidem DEum, attamen subordinatum tantum, non coæqualem Patris, & coæternum, & consubstantiale; hos veram & realem præsentiam corporis ac sanguinis Christi per fidem tantum, quā Sacramento utentes illa apprehendunt, minimè vero substantiam adesse quam, intelligere, imprudentes

denter illorum doctrinam de mysteriis hisce veram sanamque erit judicaturus.
 Quando vel *Augustana Confessio Art. V.* vel *Formula Concordia Sol. Declar. Art. 2.*
 p. 671. vel alii Theologi, suam Scripturæ S. efficaciam divinam non minus extra-
 sum, quam in usu, asserentes, Verbum DEI instrumentum vocant, non cōdēm in
 sensu ille sumendus terminus est, quam cum vel Rathmagnus, vel Fanatici, & qui
 alii Scripturæ S. efficaciam divinam denegantes, illo abutuntur. Tanti interest,
 ut inquiratur, quamnam in significatione adhibeantur à loquentibus voces, adeoque
 respiciatur, quis quid dixerit scripsitve. Proinde non sine omni utilitate futu-
 rum arbitramur, quando inquirimus in Auctorem ejus, ex qua hanc exarandi Dis-
 sertationem occasionem accepimus, Observationis. Eum vero esse opinamur Ce-
 leberrimum apud Hallenses) Cetum, Dn. D. Christ. Thomasum, cuius notius in
 orbe est nomen, quam ut, quis quantumque ille Vir sit, à nobis expōni opus judi-
 cemus. Colligimus autem id conjectura non diffīcili, partim ex stylo & dicen-
 di genere, ab eo, quo alias uti ipse solet, non diverso; partim quod, nomine Au-
 ctoris non expresso, hujus Observat. XII. tb. 63. ad Librum: *Aufzübung der Sit-
 ten-Lehre*; & seqvente Obs. XIII. tb. 15. ad jurisprudentiam Divinam provocat.
 Ita vero Scriptores, tacito suo nomine, propria sua opera allegate solent; quando
 alii aliorum Scripta citantes Auctorum corundem nomina apponunt. Quando-
 qvidem igitur, memoratos istos Libros Thomasum suum agnoscere Auctorem,
 constat, quis dubitaverit, ab eodem etiam ingenio hanc profectas Observationes
 esse? Maxime hanc nostram conjecturam confirmat Liber Thomasianus, cui Ti-
 tulus: *Versuch vom Wesen des Geistes*, cuius Caput VII. circa finem easdem pla-
 nè cum hac Observatione, ceu cuilibet hæc Scripta inter se collaturo manifestum
 sit, continet hypotheses, quid? quod ipsa hæc thesis: *Homo Regenitus & Ir-*
regenitus specie differunt; ad tb. 194. n. (a) ibidem reperiatur. Cete-
 rum, indicanda hæc duximus, ne injuriam Auctori Observationis fecisse videamur,
 hypotheses eidem assingendo, à quibus mens ejus aliena sit: ex vero in modo di-
 sto germanico Scripto apertius proposita comparent, ex quo itaque Observatio
 illa ulterius illustranda & explicanda erit. Et quamquam ex Observatione has
 primam scriptio[n]is hujus nacti occasionem fuerimus, haud tamen ad eam solam
 respiciemus in tractatione nostrâ, quin & Fanaticorum sententiæ, cui velut pri-
 mo fundamento thesis à nobis oppugnanda innititur, de substantiali hominis
 per Regenerationem mutatione, examen simul sit instituendum. Ordo nobis ob-
 servabitur seqvens, ut per quatuor capita tractatio hæc distribuatur, quorum
 Primum οὐαστὸς ἀνασκευασμὸν sedem & momentum hujus Problematis indi-
 cabit. Alterum οὐαστὸς ἀνασκευασμὸν controversiae statum formabit. Tertium
 οὐαστὸς negativam sententiam ut veram probabit. Ultimum
 οὐαστὸς affirmativæ fundamenta evertet. Te vero, Humanissime Le-
 tor! rogamus etiam atque etiam, ut, si quæ fortè talia occurrerent, quæ melius
 dicenda Tibi videbuntur, tua humanitas humanitati nostræ condonare velit. Non
 enim unius omnia omnibus placere, cogitabis. DEUS interim nobis Spiritus
 sui S. gratiam, propositoq[ue] nostro cœlestem largiatur
 benedictionem!

CAP.

CAPUT I.

ΠΡΟΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΟΝ.

§. I.

Iscussionem propositi nobis Problematis:

An homo regenitus & irregenitus specie differant, nec ne? aggressuri, Tractationis ejus rationem indicare ante habebimus, ut inquiratur: Num recte ipsum pro Theologico venditetur Problemate? anne vero potius ut mere Philosophicum sit estimandum? Posterior namque putari ex eo poterat, quod de Specie & Differentia Specifica agere Philosophia Rationalis sibi vindicat, ut adeo non nisi mera Philosophici cuiusdam termini ad rem Theologeam accommodatio Problemati huic subesse videretur. Ast norunt vel tyrones Dialecticæ, Problemata non ratione prædicati, sed ratione subjecti sui ad certum quoddam Scientiarum genus referri, prouti recte docet: quid enim cum in re manifesta allegare vetat? ARISTOTELES, Lib. I. Top. Cap. m. 14. al. 12. & cum eo, quod sciam, reliqui omnes. Sic enim Physicum dicitur Problema, quod querit de subjecto ad Physicam pertinente: & quod de subjecto Politicæ considerationis interrogat, Problema Politicum audit. Etenim Scientiæ singulæ sua considerant objecta, quæ quoad materiale quidem plurimum Scientiarum esse possunt, quoad formale vero non nisi unius sunt, inquirentes, quænam illis insint affectiones? quænam & qualia admittant prædicata? Primaria igitur consideratio subjectorum est, quorum ad cognitionem pleniorem impetrandam in prædicata inquiritur, prout subjectis vel insunt, vel ad ea referuntur, & vel intrinsecè vel extrinsecè ipsa denominare queunt, ut non propter prædicata subjectum, sed ista propter hoc in Scientiæ cuiuslibet veniant considerationem.

§. II. Et quanquam alias μετίβασις eis ἄλλο γένος vitium haud leve reputari soleat; novimus tamen omnes, sine vitio isthoc ex Scientiis subordinatis & subalternatis, quorum vel una generalior, altera specialior est, vel una propter alteram addiscitur, assumi argumenta

menta ad alterius Scientiæ conclusiones probandas posse , ut tamen non evadat propterea conclusio ejus Scientiæ , ex qvâ assumtum principium probans fuit . Qvando enim conclusionem Physicam ex aliquo principio Metaphysico probatam damus , non fit isthæc conclusio Metaphysica : Sicuti conclusio Ethica aut Politica ex principio qvodam Metaphysico , vel Theologiæ Naturalis , sine μεταβάσεως vitio probari potest , nec idcirco in Metaphysicam , aut Physicam , vel qvæ ad Theologiam Naturalem spectet , conclusionem transmutatur , modo communiori isti principio proprium adjungatur ejus Scientiæ principium , ad qvam conclusio probanda proprie pertinet . Sic enim proprium principium communioris illius generalitatem restringit , atqve conclusionem determinat . Esse namqve ac determinatio rei cuiuslibet non à communibus , sed propriis ejus principiis & causis est . Hinc in ipsa etiam Theologia ex Philosophia , utpote eidem subordinata , ad probandum præmissæ sine vitio Transitus de genere in genus assumi possunt , remanente nihilominus conclusione vere Theologica & de Fide , modo , si singulares sunt , aut particulares , qvæ afferuntur , præmissæ philosophicæ , universaliter cuidam principio Theologico subjiciantur : universalia autem principia Philosophica non alia adhibeantur , qvam qvæ absolutæ necessitatis sunt , ac ita comparata , ut oppositum manifestam importet contradictionem . Qva de re pluribus videri meretur solidissimus Tractatus MUSÆI de Usu Princip. Ration. & Phil. in Controvers. Theol.

§. III. Qvod dictum est de principiis atqve præmissis ad conclusionis alicujus ad hanc istamve Scientiam pertinentis probacionem ex aliâ qvâdam Scientia adsumtis , idem quoqve valet de prædicatis in aliâ qvâdam Scientiâ , velut in sede , explicari solitis , cum de subjecto aliquo dicuntur , qvod ad aliam qvampiam Scientiam referatur , ut in ea tanquam propriâ sede consideretur . Etiamsi enim alias committi quoqve possit μεταβάσις εἰς ἄλλο γένος ex parte prædicati , qvando de subjecto unius Scientiæ prædicatum alias Scientiæ enunciatur , qvod extranea ei affectio est ; si tamen Scientia , ex qua desumtum est prædicatum , universalior est eâ , ad qvam subjectum pertinet , ei eis subordinata , nihil vitiositatis ex eo , ceteris paribus , tali propositioni iuest . Neqve denominatur propositio ista à Scientia , cujus est prædicatum ;

dicatum; sed ab ea, cuius subjectum est. Ita hæc propositio: Respubl. est ens per aggregationem cum ordine; Politica propositio est, & non Metaphysica, etiamsi ex Metaphysica prædicatum hoc sit depromtum. Et sic non minus Theologica erit propositio, qvæ ex subiecto Theologico & prædicato Philosophico constat, qvandoqvidem Philosophia Theologiæ subordinatur. Nam communitas prædicati per subiecta singularitatem, vel particularitatem quasi restringitur atque coarctatur, ut intelligendum non latius in propositione sit, quam quatenus subiecto illi conveniat: utut aliás in se subiectum in propositionibus (nisi expresse præfixum sit signum particulare, æqvalem prædicati cum subiecto latitudinem indicans) semper angustius prædicato esse oporteat. Qvæ vero propositionis, eadem & problematis ac qvæstionis ratio est. Non enim nisi solo proponendi modo differunt, propositione prædicatum de subiecto diserte vel affirmante vel negante, qvæstione autem & problemate tantum interrogante, num prædicatum de subiecto affirmandum sit, an vero negandum?

§. IV. Ex qvibus hactenus, qva fieri licuit brevitate, deducetis plus satis manifestum erit, præsens nostrum Problema omnino Theologicum esse. Quantumvis enim prædicatum ejus ex Logica sit desumptum, subiectum tamen merè Theologicum est, Philosophia vel ipsas voces *regeniti* & *irregeniti* prorsus ignorantे penitusqve. Generationem naturalem Philosophia in Physica qvidem explicat, at regeneratione adeo incognita ipse est, ut rationi sibi relicta merum eas rationis, imo, quatenus corrupta, absurdā & impossibili planè aestimetur, qvippe qvæ de alia, quam qvæ naturalis est, generatione nihil novit, & regenerationem, audito forsan hoc vocabulo, naturali illi generationi assimilat. Exemplo id suo edocet Nicodemus ille Job. III. 4. qvī, cum Salvator ei dixisset: *Nisi quis natus fuerit ē supernus, non potest videre regnum DEI;* illico mirabundus excipiebat: *Quomodo potest homo nasci, cum sit senex? num potest in uterum matris suæ iterum inservire, ac nasci?* Est ergo Articulus de Regeneratione purus, qvī ex divina revelatione sola credi debet, ex Lumine Naturæ sciri nequaquam potest. Qvandoqvidem autem *regeniti* & *irregeniti* formalem constitutionem Philosophia non intelligit, ecqvomodo de differentia unius ab altero differere valebit? siqvidem hæc ex illa cognoscenda est, atqvedi-

judicanda. Commune igitur illud prædicatum Philosophicum sub-
jecto speciali Theologico hic applicatum restringitur, & Theologicum
manet Problema: *An differentia hominis regeniti & irregeniti speci-
fica sit, nec ne?* & ita quidem Theologicum, ut ex Philosophia eidem
satisfieri nequeat: utut alias nonnullæ quæstiones occurrant & ex Scri-
ptura S. & ex Lumine Naturæ, sive conjunctim sive separatim, tanquam
principiis sua naturâ totoqve genere diversis ac disparatis, disputa-
biles. Quæ de Problematis nostri sede proponenda & evincenda ab
initio duximus, partim ne de eo lls nobis moveatur, an suæ conveni-
enter idipsum assignaverimus Disciplinæ? de quo in aliis quæstioni-
bus controversis aliquando disputationis ferram reciprocatam fuisse,
recordamur; partim ne vitii Transitus in aliud genus commissi accu-
semur, si quando vel pro nostra sententia uno alterove argumento
Philosophico, data abs Observatore nostro occasione, præ-
sertim ex Loco Definitionis depromto, utemur, vel occasione argu-
mentorum pro sententia nobis adversa pugnare vitorum ad Philoso-
phiam paululum excurrendum nobis erit. Est namque in his ad sub-
ordinationem Philosophiæ, per quam Theologiæ subministrat, semper
reſpiciendum. Quemadmodum enim ad quæstiones: An DEus fit
peccati causa per accidens? An bona opera sint causa sine qua non
salutis æternæ? An notitia DEI naturalis insita hominibus insit in actu
primo vel secundo, aut an sit potentia, an vero habitualis perfectio?
An purgatorium, item Regnum Chiliaesticum sit ens rationis? An es-
sentia & attributa divina differant realiter, an ratione tantum? Et si
hoc, an differentia illa sit rationis ratiocinantis, an vero rationis
ratiocinatæ? similesque permultas rectè respondere nemo valebit, nisi
explicatis ex Philosophia terminis istis, subjectisque harum quæstio-
num per argumentationem à definitione ad definitum applicatis; ita
sine omni Philosophiæ subsidio in Problematis nostri discussione ritè
ac feliciter satis nemo versabitur.

§. V. Non ignoramus quidem, quæcumque nonnulli, ab
abusu genuinum usum discernere vel non valentes vel non volentes, in
Philosophicorum terminorum ad res Theologicas accommodationem
hodie debacentur, ut ex Theologicis Compendiis ac Disputationi-
bus eosdem prorsus eliminatos cupiant, magno verborum strepitu
taxantes,

taxantes, qui quæstiones, in quibus philosophicus quidam terminus exauditur, proponere ausint. Sed non attendunt illi ad eam, quæ inter Theologiam atque Philosophiam est, jam aliquoties memoratam, subordinationem. Minime omnium heic nobis vitio vertent, quod ita comparatam materiam nostris substernere meditationibus non dubitaverimus, ut de subjecto pure Theologico Philosophicum tamen prædicatum quæratur. Ecur enim novæ hujus sententiaz architectus & machinator fingendi, quod finxit, de ea disputandi dedit occasionem? quod in Theologorum Scholis, saltem sub his terminis, haec tenus inauditum fuit. Licet enim de statu regenitorum & irregenitorum, hincque eorum etiam differentia omnia loquantur Theologiz Systemata, si non concretivè, saltem in abstracto, haud tamen, istam differentiam specificam esse, abs ullo traditum antea temporis fuisse, memoriaz succurrat. Et cuinam, quæsto, regenitorum ac irregenitorum statum cognitum Scripturis S. convenienter atque perspectum habenti vel somniando in mentem venit specificam inter eos differentiam comminisci? Si quem ergo Philosophiaz osorem præsens opella male habitura fortassis est, non nobis id imputet, sed dictæ Observationis, tam lepidam sententiam continentis, Auctori, & assertionis animis auribusque rectius doctorum absconz fabricatori, velimus.

§. VI. At aliud hic moveri posse dubium videtur: An nimis rectè propositam quæstionem Problema dixerimus? quoniam Problema, ex usu Logicorum recepto, propriè ac strictè dictum est quæstio utramque contradictionis partem interrogans opinionis parandæ gratiâ, & in utramque partem licet disputabilis, suppetentibus utrinque rationibus probabilibus. Opinio autem est cognitio infirma, ab argumentis duntaxat verosimilibus dependens, non omnem excluens animi dubitationem, atque formidinem oppositi. At Theologiaz nostraz principium, Scriptura S. seu immutabile DEI Verbum, est principium, etiamsi naturaliter inevidens, omnium firmissimum, lignens fidem divinam, quâlibet à Luminis Naturæ principiis & demonstrationibus, quamvis solidissimis, dependente scientia multò certiore. Nam firmissimum habemus sermonem Propheticum, II. Pet. I. 19. & Verbum DEI veritas est, i. e. verissimum, Joh. XVII. 17. Verum enim verò, quæstiones Theologicæ non unius generis sunt,

Sunt, quarum differentias omnes heic exponere nec opus est, nec vacat. Notamus solummodò, alias earum expresse definitam in Scripturis S. rationem habere, qvæ, utut negatio vel affirmatio illarum cetero-
qvin neque directè neque indirectè evertat fidei fundamentum, non si-
ne gravi peccato & periculo excussionis fidei atqve Spiritus Sancti, a-
mittendæ qve salutis æternæ, in dubium vocari, aut in utramque par-
tem disputari possunt, prout solidè demonstrat JOH. MEISNERUS
Iren. Duraen. Scit. II. §. 242. concludens: *Quisquis sciens vel tan-
tillum negaverit, quod Deus revelavit, is fidem omnem Scriptura
derogat, DEum mendacem facit, & nisi resipiscat, & meliorem
menem induat, in aeternum peribit.* Alias verò in Scriptura S. de-
finitas non esse, nec negationem aut affirmationem illarum fundamen-
ti fidei concussionem inferre, qvæ, modo non aliter, ceu infra b. c.
§. 10. dicetur, impingant, licet negari, aut in utramque partem
disputari possunt. Circa prioris igitur generis quæstiones non tam
qværenda est opinio, quam fides divina, nec problematicè de iis dis-
putare simpliciter nobis licet. Qui autem ex Theologis nonnunquam
sæculis, non solum circa Articulos non-fundamentales formatas, sed &
qvæ circa Articulos fundamentales, primarios non minus ac secunda-
rios, proponuntur, quæstiones Problematum insignire nomine so-
lent, illi voeem hanc in latissima usurpant significatione, & vi vocis
sanctum, pro qvacunque quæstione, in medium ad disputandum pro-
latâ, sive firma ejus intendatur cognitio obtainenda, sive infirma:
sive verosimiles pro utraqve contradictionis partes rationes habeat, sive
minus. Posterioris vero generis Theologicæ quæstiones qvin, cete-
ris paribus, problematicè efferti ac ventilari queant, quod prohibe-
at, causæ nihil est. Ecce jam! cur formale de præsenti materia Pro-
blema formaverimus? Neu tamen quis putet, nos circa illud in opi-
niōne tantum seu infirmā cognitione acquieturos esse, diserte protesta-
mūr, atqye fatemur, veram nos qværere alterutrius sententiae cogni-
tionem, qvæ talis sit, ut vel propter evidentiam rationum vel ob cla-
zissima Scripturæ testimonia aliter statui nequeat, cum opposita ei sen-
tentia ejusmodi probationibus solidis sit destituta. Proinde & nobis,
qvando ad finem ejus atqve probationes, saltē principales, respici-
tur, paulo latius Problematis vocabulum heic sumi, attendendum est,

in.

in quantum ei convenit descriptio Aristotelica Lib. I. Top. cap. m. II.
 al. q. tradita, quod sit quæstio speculatione aut ad expetendum & fu-
 giendum, aut ad veritatem cognitionemque pertinens, idque
 vel per se, vel via adjumentum afferat ad aliquid aliud, quod ho-
 rum altero genere continetur: de qua aut neutrā in partem, aut
 contra plerique ac sapientes sentiunt, aut sapientes contra ac plerique,
 aut utriusque ipsi secum discordant. Adebat enim hic quæstio specula-
 tione ad veritatem cognitionemque pertinens, ut non primariò per
 se aut propter se, tamen quia adjumentum afferat ad hominis regenitū
 & irregenitū īdolem atque conditionem cognoscendam: de qua Vir
 qvidam, quem debita sapientiæ laude ceteroquin non defraudabimus,
 contra ac plerique, ne dicam omnes, sentit. Et ita satis putamus su-
 perque explicatum, quoniam in sensu Problema proponere placuerit,
 quod, uti ratione subjecti Theologicum; ita ratione prædicati Prole-
 mā Ejusdem & Diversi est, quo nempe quæritur: An quædam hoc vel
 isto modo idem sint, an diversa? Quærit namque nostrum Problema:
 An regenitus & irregenitus homo specie idem sint, an vero specie
 differant?

§. VII. Ecquid vero opus est, oggerentem Te audire mihi
 videor, de eo prolixè disputare? Quod si enim pro problematica hæc
 materia agnoscitur, Problemata autem quæstiones sunt, quas in
 utramq; partem disputare licet: Cur non sua cuiq; sententia libera relin-
 quitur? Frustraneus itaque, vel saltem supervacaneus labor erit omnis,
 qui in alterius sententia destruenda, eique contraria adstruenda insu-
 metur. At vero, primùm quidem in genere notandum ducimus, in
 ejusmodi exercitiis Academicis, quale hoc nostrum est, quod molim-
 mur, vel solius ingenii exercendi proximam haberi rationem posse, et
 iam si nulla alia in alios inde redunderet immediate utilitas, saltem ut
 animi sui dotes in eo occupatus exploret, quousque se extendant expe-
 turus, ne supra vires olim nitatur. Ad ingenii namque sui culturam
 quoslibet obligari, probantibus id Juris Naturalis Doctoribus, è quib-
 us videri potest PUFENDORFFIUS, Lib. II. de Jure Nat.
 & Gentium, Cap. IV. §. 2. seqv. in dubium minime vocabitur:
 ad illam autem meditationibus variis crebroque exercitio o-
 pus esse, per ipsam experientiam edocemur omnes. Jam qui ad

finem obligatur, obligatur qvoq; ad media, per qvæ is ipse obtineri pos-
sit. Potest itaq; in tali etiam materia ingenium qvis suam exercere, qvæ
immediate qvidem ac directè aliis nihil afferat utilitatis, sufficietq; v
nonnunquam per ingenii culturam, illius inquisitione promotam, i-
stud saltem indirectè in proximi vergere commodum, & sic mediatè
DEI gloriam promovere, ad qvam omnes nostras meditationes, ser-
mones & actiones, vel proxime vel remotè, primariò tamen ubique ac
ultimatò, dirigere abs Apostolo *1. Cor. X. 13. Coloss III. 17.* jubemur.
Deinde, & præcipue qvidem, advertendum venit, dari qvæstiones be-
ne multas, qvæ in se consideratæ, ut tales, non adeo magni esse mo-
menti videntur: qvando autem relativè spectantur, in relatione ni-
mirum vel ad hypotheses & fundamenta, qvibus superstructa alterutra
de iis sententia; vel ad consequentias, & ea, qvæ necessario ex nega-
tione aut affirmatione illarum fluunt, omnino multum interesse agno-
scitur, qvomodo decidantur, postqvam semel proponi cœperunt, qvas
nunquam propositas fuisse præstitisset. Sic qvando, ut unico dun-
taxat exemplo hoc rei illustremus, qvæstio formatur: *An filius DEI ab*
eterno à Patre genitus sit per actum intellectus in se ipsum reflexum?
ea in terminis spectata, siqvidem modus generationis æternæ nullibi
expressus deprehenditur, talis esse videtur, qvæ affirmari & negari li-
ceat, qvemadmodum & eam non pauci inter Patres & Philippus Me-
lanchthon affirmare non dubitarunt, Scholastici item de ea in utram-
que disputant partem, ne Calvinio-Reformatos plerosque itidem affir-
mativam suam facientes memorem, de qvibus omnibus vid. **QVEN-**
STEDIUS Part. I. Syst. Theol. Cap. IX. Sect. II. Qu. 9. Antith. Ast
si qvis cum Paulo Samosateo & Photino, qvos Servetiani ut & Soci-
niani seqvuntur, inde inferre velit, Filium esse in Patre, uti verbum
in homine, qvod assertum divinam Filii substantiam personalem tol-
lit, ipsumque S. S. Trinitatis mysterium evertit: Sane non amplius af-
firmare istam qvæstionem licebit. Ideoq; cum POIRETUS *Libr. I.*
Oeconom. Div. Cap. 2. eandem propugnare novissimè ausus fuerat,
tempestivè ac optimè illi restitere JÆGERUS *Exam. Theol. Nov. Con-*
trov. 7. & FOERTSCHIUS Exercit. Theol. de Æterna & Temporali
Generatione Messie §. 20. ff. Et qvatum aliorum absurdorum ex illa
affirmatione necessario nexus seqvatur, ob oculos posuit MUSÆUS

Disp.

Disp. in qua rationes ad demonstrandum Mysterium Trinit. à Keckermanno allatae expenduntur & refutantur, laudato supra Ejus Tractatui annexa. Qvin &, cum Calvinus Reformati ut plurimum, ex isthoc divinæ generationis modo, quasi satis probato, Mysterium Trinitatis philosophicè demonstrari posse, persuasum sibi habent, inter ipsos illos reperiuntur, qvibus, uti consequentia isthæc nulla, ita hypothesis ipsa haud satis tuta judicatur, qvo de vid. WITTICHII *Theol. Pacif. Cap. I. §. 5. sqv.* & *Theol. Pacif. Defensa Cap. I. §. 2. sqv.* Videamus ergo, dari materias in se quidem ac proxime & immediate problematicas, de qvibus, ut verba jacent, in utramque partem disputari eqvidem potest; ut tamen permultum referat, utramq; contradicitionis partium asseratur atq; defendatur, qvando relative ad suam hypothesis & fluentes ex ea conclusiones, adeoq; remotè & mediate spectantur, ut igitur hoc respectu sua cuilibet sententia, salva veritate, sine omni examine tuto permitti nequeat.

§. VIII. Ad nostrum Thema qvando nunc speciatim respiciimus, largimur, si in se immediate seu in terminis, sobrie tamen intellectis, ac in abstractione ab hypothesisibus ejus atq; fundamentis, spectetur, in utramque partem disputari de eodem & posse & licere: Ast si hypotheses conferimus, ex qvibus sententia affirmativa primùm profluxit, &, qvæ ex illa iterum fluunt, consequentias, nullatenus concedi ea potest. Nimium namq; obesæ naris eum esse oportet, qvī, thesin hanc: *quod homo regenitus & irregenitus specie differant*; Flacianismum atq; Fanaticismum redolere, non sentiat, eidemq; nimium quantum favere. Notum est, qvomodo Flacius olim docuerit, & imaginem divinam, primo homini concreatam, olim fuisse, & peccatum originis, qvod amissæ illius in locum in homine successit, hodie esse ipsam hominis essentiam & formam substantialem, præsertim Animam rationalem, cuius erroris ad defensionem peculiarem consarcinavit Tractatum de Peccati Originalis, aut Veteris Adami, *appellationibus & essentia*, annexum ejus *Clavi Script. Part. 2.* sub juncta à Musæo solidâ & perspicua illius Refutatione. Ex illis autem hypothesisibus, dum imago divina & peccatum originale non privative solum, sed & contrariè sibi opponuntur, consequitur, hominem per lapsum qvoad essentiam mutatum fuisse, indeq; hominem integrum,

& corruptum specie differre. Et qvia per regenerationem, eamque seqventem renovationem, qvæ ab Adversariis hoc in negotio semper confunduntur, imago divina restaurari in hac vita incipit. *Eph. IV. 22. 23. 24. Col. III. 9. 10.* vi prioris Theseos non potest non seqvi, regenerationem atqve renovationem substantialem sive essentialalem hominis inferre mutationem, ex qvo infertur, hominem regenitum & irregenitum specie differre. Non ovum ovo similius est, qvam Flacianæ huic Fanaticorum de homine integro, corrupto & regenito sententia. Somniant namqve & hi, præter Animam rationalem atqve corpus tertiam qvandam realem & spiritualem substantiam, qvam intra se haberet, tanqvm operationum spiritualium principium, primo homini in opere creationis collatam fuisse: postmodum diabolum malum seuisse semen in cordibus hominum, qvod cum naturâ humana ad posteros Adami transferatur, qvod, licet non expresse substantiam vocent, ita tamen explicant, ut facili momento intelligatur, tale quid indigitari ab iis, qvod substantiæ nomenclatura Scholæ significare sverunt: hinc porro regenerationem ita fieri docent, qvando lumen universale & salutiferum, qvod realis, spiritualis substantia sit, qvam Anima hominis apprehendere & sentire possit, qvodqve hominibus in certa mensura per modum potentiarum insit, radicem in corde hominis obtinuit ac operatum non nihil in eo est, tum ex eo realem & spiritualem partum, seu novam creaturam, novum hominem in corde provenire atqve oriri. Hanc non Quakerorum solum, sed reliquorum etiam Fanaticorum, etiamsi loquendi formulæ aliquantum discrepent ab invicem, esse, & fuisse aliorum qvorundam veterum Hæreticorum sententiam, ipsi met eorum ex Scriptis ostendit BAJERUS. *Collet. Doctrin. Quaker. & Protestant. Cap. V. Th. 1. Cap. VI. Thes. 2. Cap. IX. th. 2. item COLBERGIUS Platonisch, Hermetisch. Christenthum Part. II. Cap. III. §. 6. 7. 19. Cap. VII. §. 1. 3.* Et quid de erronea illorum circa unionem mysticam, qvæ regenerationem nostro concipiendi modo seqvitur, à Fanaticis autem cum eâ iterum confunditur; sententia dicemus? Qvam talem comminiscuntur, ut essentialiem inferat hominis mutationem, dum nescio de qvâ transformatione, Deificatione, Christificatione gariunt, quasi homo regenitus in ipsam DEI essentiam, metamorphosi plusquam Ovidianâ, mutetur, ipseqve

ipsoque Christus fiat , qvorum eorumnet formula spectat , cum , regenitum de se dicere posse , ajunt : Ego sum Christus . Ut paucis dicam : Christo duplex adscribunt corpus : cœleste alterum , qvod de cœlo secum attulerit ; alterum terrestre , qvod assumserit ex Maria , & cœleste illud Christi corpus in regenitis dari , ac novum hominem particulam qvandam essentiæ divinæ esse , persvasum sibi habent . Hinc novus eorum oritur de Justificatione error , qua non imputari regenitis Christi justitiam , sed inhæsivæ justitiæ habitum conferri , fingunt , qvæ sit essentialis DEI justitia ipsa . Mitto jam levem illam opinionem , qvam ex JAC. BOEHMII Myster. Magn. Cap. 18. haustram , & suam ab aliis quoqve Fanaticis factam , incravat Auctor ille Epistolarum , ut dicuntur , Theosophicarum , germanico idiomate hoc Titulo editarum : Erbauliche Theosophische Send - Schreiben eines in
GOTT getreuen Mitgliedes an der Gemeinschaft
IESU Christi unsers **Herrn**. Epist. XIV. ille , jam antec-
esum fructus arboris vetitæ in Paradiſo primi hominis corpus , ob an-
tegressum , qvod fingit , desiderio multiplicandi se more bestiarum ,
i.e. concurrente femina , commissum delictum , vel qvoad partes con-
stitutivas & ad integratatem ejus requiritas immutatum fuisse , scribit .
Posteaqvarum enim Adami adhuc integri corpus deseripserat : Adam
war ein Paradies - Mensch / der vom H. Element / als der 5.
Essentia , im Munde essen solte / denn im Munde ist der Schmack ;
die Essenz war Kraft / gleich auch der Paradies - Leib Kraft :
In diesem Leib schien das Licht aus dem Herzen / da Sophia (die
Göttliche Weisheit) seine Gespielin wohnete / mit welcher Adam
sich multipliciren oder vermehren könnte / und solte auff Englisch
Art ; Adamum autem alium multiplicandi se modum desiderasse , re-
tulerat , tandem de somno divinitus illi immisso Gen. II. 21. & evigi-
lante ex eo homine ipso hunc in modum fabulatur : Es stand nicht
der erste Adam / sondern der zerteilte in Mann und Weib / auff /
mit thierischen Magen / Gedärme / und Scham / welche der er-
ste Adam nicht hatte . Juxta has hypotheses alia etiam erit hominis
ratione corporis in vitâ æterna essentialis constitutio , quam in hac
vita fuit , ut nimirum illud ad primævum istud majori similitudine
propius accedat , vel idem plane cum eo sit . Non enim , qvæ nunc

circumgestamus, hæc eadem terrestria, ex Adami semine progenita, corpora regnum cœlorum ingredi posse, blaterant, adeòqve ea vel planè non resurrectura esse, vel si resurgent judicioqve sistantur, mox tamen in nihilum redactum iri, ut solum illud cœleste corpus introitum sit in cœlestia gaudia, abusi loco *I. Cor. XV. 36.-45. 50.* de qua illorum opinione testimonia, quæ hic congerere instituti nostri brevitas non permittit, iterum videantur apud COLBERGIUM *l.c. Cap. XIII. §. 6.* & BAJERUM *l.c. cap. XX. th. 2.* Tales sunt de diverso hominis statu Fanaticorum homuncionum hypotheses, ex qvibus omnibus, differentiam hominis regeniti & irgeniti substantialem atqve specificam esse, necessario nexu fluit.

§. IX. An autem & istis favere dicendus est Auctor, qui hanc, specificam regenitorum & irgenitorum differentiam asserentem, Observationem nobiscum communicavit, ut ex istis hanc suam derivaverit sententiam? Credimus, sufficienter in Præfatione probatum nos dedisse, dictam Observationem non aliis, quam Thomasiani ingenii fœtum esse. Qvod si forte, præter opinionem omnem, in eo erraverimus, ostensum errorem qvam lubentissimè retractabimus: Interim eum se Auctorem des Versuchs vom Wesen des Geistes haud negaturum esse, qvam certissime persuasi sumus. Age igitur, inquiramus, licet, an fanaticas hypotheses approbet Auctor, iisque hanc suam sententiam superstruxerit? Id namque non parum ad argumentorum utriusqve partis tractationem conferet. Consulentes itaqve alia Thomasiana Scripta, istam, de dupli Adami lapsu & potentia spirituali modo in se ipso & ex se ipso se multiplicandi soli Adamo ante primum lapsum competente, qvam ex officina tutoria egressi illius Theologi & recentioris istius Theosophi præc. §. diximus, sententiam vero haud absimilem videri Thomasio, imo Origenem, cumqve secutos alias, comestationem ab arbore vetita mysticè denotare congressum carnalem cum Eva, non nisi ex confusione ac mixtione duplicis istius lapsus statuisse, judicari deprehendimus, *Disput. de Fundamentor. definiendi Causas Matrimonial. hactenus receptor. Insufficientia §. 17.* Qvando autem Tentamina illa de *Essentia Spiritus* tentamus, non quidem, qvod magnam partem philosophicè præstítit REALIS de VIENNA, in Prüfung des Versuchs vom Wesen des Geistes; in o-

mnes

mnes hoc libello contentas hypotheses atque conclusiones inquiremus, id quod à scopo nostro alienum foret; sed solum respiciemus *Cap. VII.* in qvō de spiritu hominis speciatim agitur. Heic autem, præsupposito ex *cap. IV. th. 3. 4.* spiritum hic loci non aliud esse, quam virtutem sive potentiam activam, in omnibus corporibus naturalibus existentem: constare autem eundem ex mixtura lucis & aëris, caloris atque frigoris, qvæ omnia in corporibus operentur, *Cap. VII. th. 25.* afferit I. Spiritum hunc cum reliquis corporibus omnibus, speciatim cum brutis homini communemesse, *th. 148.* & ab hoc spiritu, qvi omnibus corporibus det formam atque essentiam *th. 20.* etiam esse, quod omnes homines genere convenient, *th. 181.* Qyoniam autem unius illius spiritus plures & admodum variæ sint virtutes sive potentiae, *th. 20. 21.* hinc & in homine inveniri virtutem imaginativam seu intellectivam in cerebro, appetitivam in corde, & nutritivam in stomacho, *th. 157. 158.* ex his autem voluntatem primum activum principium in homine esse, *th. 169. 170.* homines vero non diversas solum, sed & contrarias voluntates habere, *th. 180.* & naturaliter quidem alios voluptatum amantes esse, alios divitias appetere, alios honoris gloriaeque cupidine duci, qvæ Scriptura (nim. *I. Job. II. 16.*) exprimat per concupiscentiam carnis, concupiscentiam oculorum, & fastum vitæ, *th. 181. 182. 183.* inde hominem, cuius voluntas semper aliquid mali, quantumlibet sub specie boni, amat, ceteris corporibus miserabiliorem esse, *Th. 184. 185.* & hinc tandem conseqvi, daß der Geist des Menschen ein recht thörichter und närrischer Geist / und viel närrischer sey / als der Geist in dem geringsten Wurm / als einer Biene oder Spinne. II. Præsupposito iterum *th. 187. 188.* hasce tres diversas, imo sibi invicem adversas voluntates in hominum cordibus, mixtas atque unitas esse, & sic trinitatem qvandam sibi ipsi contrariam cor hominis inhabitare, eamque esse tres illas fabulosis Gentilium carminibus inclutas Furiæ, juxta Scripturam autem Mundum, (*avaritiam*) Belial, (*fastum*) & Carnem, (*voluptates*) afferit, nihilominus hominem intra se quoq; habere desiderium quoddam boni, malam istam trinitatem quotidie oppugnans & accusans, devincere autem naturaliter adeò non valens, ut potius ei succumbat, ut homo naturalem suam imbecillitatem agnoscere ac ad superiorem confugere virtutem cogatur, *th. 189.* Istud desiderium

desiderium boni bonum esse spiritum, diversumque ab eo, de quo antea dictum. Et inde facile comprehendi autumat, quomodo quilibet homo tribus partibus constet, videlicet corpore, anima & spiritu. Absque inquit, iste leicht zu begreissen / wie ein jeder Mensch aus drey Theilen/aus Leib/Seele (dem natürlichen dreyfachen bösen Geist) und Geist (dem guten Geist) bestehet/ tb. 180. Porro: bonum hunc spiritum esse spiritum divinum, qui excitet in homine desiderium amandi DEUM, i. e. implendi ejus voluntatem, in propriam suam salutem atque beatitudinem: *Der gute Geist Gottes wücket das Verlangen im Menschen zur Liebe Gottes/ das ist/ zu Erfüllung seines Willens/ und zu seiner eigenen Seeligkeit/ tb. 192.* Eundem etiam causam esse arctioris unionis mysticæ hominis cum DEO, qui tertiam hanc hominis partem incendat, ut ipse virtutem accipiat potentiamque, quam malæ isti trinitati dominetur, atque hac ratione novus homo fiat: *Dieses Verlangen bringet zu wege/ daß Gott sich immer mehr und mehr mit dem Menschen vereinigt/ und diesen dritten Theil anfeuret/ daß er frässtig wird/ und über die böse Dreyheit herrschet/ auch solcher Gestalt ein neuer Mensch wird/ tb. 193.* Tandem: huncce novum, supernaturalem atque spiritualem hominem à veteri illo, naturali, carnali, seu animali homine iterum penitus diversam speciem constituere: *Dieser neue/ übernatürliche/ geistliche Mensch ist von dem alten/ natürlichen/ fleischlichen oder seelischen Menschen/ abermahls eine ganz andere Art.* Additur in nota: *Homo regenitus & irregenitus specie differunt.* Weil er ein ganz entgegen gesetztes und streitendes thätigess principium hat/ tb. 194. judicandum nunc cuilibet relinqimus, num haec ita à Fanaticis opinionibus remota sint, ut nihil cum iis habeant convenientiae; anne vero potius idem sibi velint cum priori illa post Flavianam §. preced. adducta Quakerorum ceterorumque Fanaticorum sententia?

§. X. Interim ex dictis momentum hujus controversiae clare satis intelligi poterit. Afferita scilicet specifica differentia inter regenitum ac irregenitum intercedente, non unius tantum Articuli Fidei doctrina confunditur, quin in plures eorum eadem impingat, ut doctrinæ de Regeneratione, & cum ea connexis, Justificatione, Unione Mystica,

Mystica, & Renovatione sua sic constare puritas nullatenus possit. Qvanti autem intersit Christianæ doctrinæ & Christianorum Articulum istum purum incorruptumqve servari, verbis Spenerianis *Lib. von dem hochwichtigen Articul von der Wiedergebuhrt. Conc. I. Exord. p. 1.* edisserere licebit. Ita vero ille: Wo eine materie unsers Christenthums nöthig ist / so ist es gewiß diejenige von der Wieder-Gebuhrt / als in welche unsere Bekehrung / Rechtfertigung / und der Anfang unserer Heiligung mit einläuft (non constitutive, sed consecutive qvando accurate & propriè loqui volumus) und sie auch der Grund ist aller übriger Heiligung/ oder der Bronnen/ aus dem alles/ was in unserm ganzen Leben von uns oder an uns gutes ist / oder geschiehet / nothwendig herfliessen muß. Daher wer denselben unter uns recht versteht / versteht gewiß sein ganzes Christenthum auch recht; wer ihn aber nicht recht versteht / kan unmöglich den Grund auch der übrigen nöthigen Stücke gnugsaßm einsehen. Omnis ergo fanaticus error cum vera de Regeneratione doctrina pugnans, pugnat quoque cum doctrina de Justificatione & remissione peccatorum per Christi meritum, quam fundamentalem esse, neminem inficias iturum, certi sumus. Ita ergo, qvando regenitus homo specie ab irregenito differre dicitur, substantialis quædam sive essentialis in eo mutatio configitur, & hinc non per imputatam Christi justitiam, sed ex propria inhæsiva sanctitate homo justificari dicendus erit: id qvod etiam Fanatici intendunt. Posito autem illo, doctrina de merito Christi Redemptoris corruet. Nam Christus causa meritoria est justificationis hominis coram DEO: Est autem inter causam meritoriam & effectum, ejus merito obtinendum, hic perpetuus nexus, ut causa meritoria omnis sit meritoria effectus, à causa effidente, ejus merito mota, consequendi, ut si effectus, cuius causa meritum est, non detur, causa meritoria nulla futura, vel certè ejus conatus, labor, actio, aut passio promerendi effectus causa susceptra, vana & irrita fatura sit; ut rectè infert MUSÆUS *Introduct. in Theol. cap. III. §. 36. n. 1.* Adeoqve per consequentiam hocce Problema ipsum fidei fundamentum tangit, ut modo taceam opinionem illam de cœlesti corpore Christi, qvæ heic immiscetur, & quæcunque alia erronea dogmata etiam in Articulum de

Resurrectione mortuorum impingentia exinde profluunt, cum ea proxime hic perseqvi proposita nobis brevitas prohibeat. Ex dictis autem simul liquet, interesse assertio ejus, quod hominis regeniti & irregeniti specifica quædam differentia sit, in eo consistere, ut jactata illa à Mysticis atque Fanaticis, quæ per regenerationem fiat, essentialis hominis mutatio, Deificatio illa & Christificatio, stabiliretur ac confirmaretur magis, quam ita comparatam, ut totum pervertere Christianismum possit, neminem ignorare autem amus. Id ipsum agnoscens *Form. Conc. in Sol. Declar. Art. II. p. 678.* magna severitate & pio zelo redarguendos judicat, qui fingunt: *DEum in conversione & regeneratione novum cor, atque adeo novum hominem ita creare, ut veteris Adami substantia & essentia (praesertim vero anima rationalis) penitus aboleatur & novæ animæ essentia ex nihilo creetur.* Non igitur otiosis Scholasticis quæstionibus hæc præsens nostra jure merito annumerabitur, nec vana, quæ de eadem instituitur, disputatio judicari poterit frustraneave. JOHANNES LAUNOJUS, celebris ille Doctor Parisiensis, alicubi apud SCHOMERUM *Program. de servanda Orthodox. in Artic. de Pecc.* propositiones, quæ obelum Theologorum merentur, in quinque classes non ineleganter distribuit, quod sint aliæ *Hæreticeæ*, quæ directè contra fidem sunt; aliæ *Erroneæ*, quæ fidem indirectè conveyllunt; aliæ *Temerarieæ*, quæ nec autoritate nec certa ratione nituntur; aliæ *Scandaloseæ* & piarum aurium offensivæ, quæ, quamvis sensum aliquem bonum habere, & in certa modificatione veræ esse possint, per se tamen, & absolute prolatæ sensum præ se ferunt pravum, quo pii offenduntur; aliæ *Seditioseæ*, quæ divisionem & schisma indiçunt in populo. Ostendere sic voluit, non solum hæresin à rectâ Theologiâ abesse debere, sed & alias dari plures causas, quare phrases vel dogmata quædam evitari oporteat. Jam præsentem, de quâ agimus, sententiam consideraturis eandem, juxta præcedentia, erroreis annumerare quid vetat, ac temerariis, cum nec autoritate nitatur, nec ulla certa ratione? Quod si quis dixerit, litem de termino quodam Philosophico esse, ejusque applicatione, cuius usus cuique liber sit relinqvendus; Ille responsum sibi habeat ab AUGUSTINO *Libr. X. de Civ. DEI Cap. 23.* Liberis verbis loquuntur Philosophi, nec in rebus ad intelligendum difficultissimis offensionem religiosarum

sarum aurium pertimescunt. Nobis autem (Christianis, de rebus Theologicis loquentibus) ad certam regulam loqui fas est, ne verborum licentia, etiam de rebus, quae his significantur, impiam gignat opinionem.

CAPUT II.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΟΝ.

§. I.

Ndicatâ haetenus Problematis nostri sede, ostendo ejusdem etiam momento, ad statum controversiæ ponderandum jam nunc proprius accendendum nobis erit. Fieri verò id commode nequit, nisi, qvis regenitus dicatur ac irregenitus, fuerit explicatum, id qvod feliciter tum demum procedet, si Regenerationem antea descripsierimus. Abstracti namque, velut simplicioris, facilior est ac concreti, tanquam compositi, cognitio: Et formâ denominante cognitâ, subjectum denominatum clarius poterit explicari. Quod jam vocabulum Regenerationis attinet, illud iteratam significat generationem, siqvidem particula inseparabilis RE in compositione ubique vim iterandi habet, ut itaque Regeneratio prægressam qvandam generationem supponat, cum impossibile sit iterum generari, qvi ante genitus non fuit. Quandoqvidem autem semel in lucem editus naturali modo iterum generari non potest, Job. III. 4. illico intelligitur, voce hac supernaturalem qvandam ac spiritualem indigitari generationem. Ideoqve Christus Job. III. 7. Nicodemo sermonem ejus de iterata generatione miranti respondet: *Ne mireris, quod dixi tibi, oportet vos nasci ἄνωθεν, sive iterum, sive è supernis: utrumque enim Græca vox denotat, & differunt ea hoc loco non nisi virtualiter tantum, ob diversa connotata, ita ut ad præcedentem naturalem nativitatem spectetur in priore, ad principium autem hujus, de qua loquimur, iteratæ nativitatis in posteriore significatu; hincqve de spirituali generatione disertè sermonem suum explicat v. 5. nisi qvis natus fuerit ex aqua & Spiritu, non potest intrare*

*troire in regnum DEI; & mysterium illi subesse indicat, illustrando
eam v. g. simili desumto à vento, qui spirat, ubi vult, cuius quidem
sonum audimus, at nescientes, unde veniat, & quo vadat. Proinde
tal heic intelligitur generatio, quâ Filius DEI (non per creationem:
sic namque omnes, etiam non regeniti, Filii DEI sunt; sed per ad-
optionem) homo jam physicè existens fiat, sicuti per carnalem gene-
rationem Parentum suorum filius existit. Generatio autem dicitur ob
analogiam, quæ inter naturalem generationem & illam intercedit,
ut, quemadmodum ista dicit mutationem à non esse ad esse: ita non
minus hæc spiritualem in homine, per physicam generationem esse ab-
solutum jam nacto, mutationem inferat à non esse tali ad esse tale.
Nimirum per spiritualem generationem vita spiritualis confertur Ani-
mæ, perinde ac per carnalem generationem corpori vita naturalis sive
animalis. Hinc etiam est, quod Regeneratio in Scripturis dicitur Vivi-
ficatio & Resuscitatio *Eph. II. v. 5. 6. Col. II. 13. III. 1.**

§. II. Vita autem spiritualis vel latè vel strictè sumi potest,
haud secus ac opposita ei mors spiritualis vel late accipi, vel stricte so-
let. Et quia oppositorum unum declarat alterum, prætereaque nulla
mutatio explicari melius potest, quam si uterque ejus terminus: à quo,
& ad quem; consideretur, spiritualem hancce hominis, quæ per rege-
nerationem fit, mutationem optime exponi à nobis posse confidimus,
si non vitæ solùm, velut termini ad quem, sed mortis etiam spiritualis,
tanquam termini à quo, indicaverimus formalem rationem atque na-
turam. At mortis spiritualis naturam explicaturos retrospicere opor-
tet ad vitam, quam Deus olim in & cum primo homine produxerat,
quamque per lapsum amissam sequuta est mors spiritualis. Et hic de-
prehendimus, conditum fuisse hominem ad imaginem DEI similli-
mam, *Gen. I. 26. 27.* eamque primario constitisse in sapientia, seu habi-
tuali intellectus perfectione cognoscendi res non solum humanas at-
que naturales, sed & divinas, eaque plane eximiâ, ac primævo illi
naturali statui sufficiente, *Col. III 10.* item in sanctitate & justitia,
seu habituali voluntatis inclinatione ac promptitudine ad diligendum
Deum super omnia, ejusque voluntati per Legem manifestatæ in actio-
nibus suis ac omissionibus omnibus obtemperandum, & regendum fa-
ultates inferiores, ne in actus peccaminosos erumperent, *Eph. IV.*

23. 24. ut & in rectitudine seu habituali appetitus sensitivi promptitudine ad audiendum rectum intellectus judicium , & subjiciendum se sine iuctâ sancto voluntatis imperio , ne ulli motui inordinato , quasi inevitabilis esset , relinquenter locum , Gen. II. 25. Hæc imago divina primo homini naturalis erat , non quidem qvod naturam illius consti- tuerit , aut consecuta fuerit ; sed tanquam donum , non modo cum na- tura ipsa ortum habens , eidem inhærens , eandem perficiens , & cum eadem ad posteros per carnalem generationem propagabile , quo etiam respectu non personale , sed naturale donum dicitur ; verum etiam , & principaliter quidem atqve potissimum , quod homini ad actus suos connaturales , DEum scilicet rectè agnoscendum debiteqve colendum , exercendos per rationalem suam naturam erat debitum , quo absente natura ejus non fuisset pura , sed impura. Hæc imago DEI , vita ho- mini concreata , dicitur , quandoquidem status illi oppositus mors vo- catur : Posito autem uno oppositorum , ponitur & alterum. Et qvo- niam , imaginem licet divinam gerens , homo nondum beatitudinem æternam , seu vitam gloriæ , ad quam ultimò conditus , adeptus fuerat , quin in via ad illam adhuc esset , hinc vitam gratiæ appellare eam pos- sumus (etiamsi aliàs vita gratiæ καὶ ἐξοχὴ dicatur , quam gratia Spi- ritus S. regenerans in homine producit ac operatur) ut tam à vitâ glo- riæ , quam à vita naturali primi hominis , qvæ à naturali animæ ac corporis unione erat , distingveretur. Hanc vitam gratiæ ut sedulo omniqve cura custodiret atqve servaret , homini DEUS severè injunxe- rat , sub comminatione poenæ mortis , Gen. II. 17. ut , si illam perde- ret vitam , non corporali duntaxat morti obnoxius futurus foret , sed & spirituali , concreatâ ipsi vitâ gratiæ , qvâ ad vitam gloriæ ducen- dus fuerat , unâ cum ipsâ vita gloriæ æterna privandus. Nam mors corporalis consequens est mortis spiritualis , ut si hæc non daretur , nec isti ullus in genere humano superesset locus , Rom. V. 12. VI. 23. Ec- ce verò , cum DEUS , Creatorem se ac Dominum hominis , cui ad ob- sequium obstrictus teneretur , declaratus , illi , ab esu fructus planta- tæ in medio Paradisi arboris scientiæ boni & mali prohibito , materi- am exercendæ obedientiæ præberet , is à Diabolo seductus divinam isthanc Legem transgrediens sibi omnibusqve , per carnalem generati- onem ab eo deſcensuris , posteris mortem , ut corporalem , ſic quoque

spiritualem attraxit, qvi jam omnes filii iræ natura sunt, ac mortui in peccatis, *Eph. II. 3. 5.*

§. III. Qvæ mors spiritualis, sublatam illam per lapsum vitam insecura, tanquam terminus à quo regenerationis, & qualis sit, explicatu jam nunc adeò difficultis esse non potest, qvandoqvidem oppositorum oppositam esse rationem oportet. Scilicet, in genere est vita spiritualis, ac virium activarum ad DEUM rectè agnoscendum ejusq; voluntati conformiter se gerendum requisitarum, ac olim homini concreatarum privatio atq; carentia. Inde naturaliter mortuo, omnibus ad actus vitales in se eliciendos exorcendosq; requisitis viribus destituto, similis factus homo est. Minime tamen ita mortui concipiendi sunt homines vita spirituali destituti, ac si nulla, præter naturalem, in illis vita daretur. Est illis, proh! alia quoque vita, sunt media in morte vivi & actuosi, quid? qvod ipsa mors spiritualis aliam secum ferat vitam, & in formali sua ratione involvat; ast vitam à vita DEI alienam, *Eph. IV. 18.* Vitam, qva actuosi sunt, ut ambulant juxta seculum mundi hujus, juxta Principem, cui potestas est aeris, ut conversantur in concupiscentiis carnis suæ, facientes, qvæ carni & menti libent, *Eph. II. 2. 3.* Idem illud significatur quoque, quando dicuntur mortui per delicta, *Eph. II. 5. Col. II. 13.* peccata enim ut alia omissionis, ita & alia commissionis sunt. Idecò spiritualis mortis indolem rite explicatus non privationem duntaxat vitæ, qvæ vi primæ creationis homini inesse debebat, sed contrariam quoque vitam & ad malum actuositatem attendere & observare habebit. Ita verò specialiter ex parte intellectus mors spiritualis dicit privationem virtutum rectè cognoscendi DEum & mysteria divina, cum primis ea, qvæ ut ad salutem æternam consequendam cognitu necessaria à DEO revelata sunt, eaq; firmo assensu amplectendi. Unde homines ante regenerationem ad vitam spiritualem dicuntur mentem habere obtenebratam, ab alienati à vita DEI, propter ignorantiam, qvæ est in illis, & execrationem cordis eorum, *Eph. IV. 18.* Imo, ad intendendam significationem, abstractum qvippe pro superlativo concreti poni solet, vocantur in abstracto *Tenebre*, *Eph. V. 8.* Cui nativæ ignorantiae puræ negationis conjuncta est ignorantia pravæ dispositionis, & naturalis pronitas intellectus ad falsa & temeraria de rebus spiritualibus judicia ferenda.

ferenda. Ultramque hanc ignorantiam in homine nondum regenito Paulus *I. Cor. II. 14.* conjungit, *Animalis homo*, scribens, non percipit ea quae sunt spiritus DEI, ecce ignorantiam simplicem! *Stultitia siquidem illi sunt*, i.e. judicantur ab eo stulta esse, absurdia, à ratione aliena: & hæc ignorantia composita est. *Ex parte voluntatis* deprehendimus hic privationem sanctitatis atque justitiae inesse debitæ, seu defectum virium DEum debitè diligendi, & secundum ejus voluntatem agendi. Sic namque Apostolus *Rom. III. 10. 12.* de hominibus peccato obnoxiiis (sed ante regenerationem maximè peccato obnoxius homo est) loquitur: *Scriptum est: (nempe Psal. XIV. 3.) Non est justus, ne unus quidem; non est, qui exerceat bonitatem, non est usque ad unum.* Et *Phil. II. 13.* tam velle, quam perficere bonum soli DEO in solidum ita tribuitur, ut naturalibus hominis viribus penitus denegetur. In contrarium etiam adest propensio voluntatis ad quælibet prava. Hinc spiritualiter mortui, quæ carnis sunt curare dicuntur, caro autem legi DEI non subditur, imo ne potest quidem, *Rom. IIX. 5. 7.* Dicuntur versari in concupiscentiis carnis sua, facientes, quæ carni ac menti libent, *Eph. II. 3.* *Ex parte Appetitus sensitivi* mors spiritu-alis consistit in carentia virium debitè obsequendi superioribus facultatibus, quemadmodum de se conqueritur Paulus *Rom. VII. 18. 19.* *Novi, quod non habitet in me, hoc est in carne mea, bonum: nam velle adest mihi, at ut faciam bonum, non reperio. Non enim quod volo, facio bonum.* Quantumvis enim Paulus in statu regenerationis jam constitutus, ceu ex *v. 15. 22. 25.* satis apertè patet, heic loci loquatur; tamen per argumentum à majori ad minus rectè inde concluditur ad statum irregenitorum, eorundemque mortem spiritualem. Sed nec sola in appetitu sensitivo privatio obsequii deprehenditur; quin etiam contrà ille in objecta sensibus grata, etiamsi prohibita, recto intellectus judicio sanctoqve voluntatis imperio vel non expectato, vel posthabito ac spreto, impetu quasi quodam ac improbo conatu ruat. Ita iterum Paulus, utut jam regenitus, querelas suas effundit: *Non quod volo, hoc facio: sed quod odi, hoc ago. Si vero quod non volo, hoc facio, consentio legi, quod bona sit; nunc autem non jam ego perpetro illud, sed inhabitans in me peccatum. Rom. VII. 15. 16. 17.* Et *vers. 19. 20.* *Non quod volo, facio bonum; sed quod non volo malum,*

hoc

hoc ago. Si verò quod non volo ego, hoc facio, non jam perpetro illud, sed inhabitans in me peccatum. Iterumque: Video etiam legem in membris meis rebellantem legi mentis meae, & captivum reddentem me legi peccati, quae est in membris meis, v. 23. Consequevens necessarium spiritualis hujus mortis est reatus culpæ pariter atque pœnæ, unde qui, naturalem licet vitam per primam generationem adepti, spiritualiter mortui sunt, dicuntur filii iræ naturæ, Eph. II. 3. coll. v. 5. i.e. per naturam iræ divinæ obnoxii ac pœnâ digni: ira autem ac pœna culpam presupponit, ut antecedens necessarium. Ut nunc hactenus dicta in compendium contrahamus, videmus, mortem spiritualem importare (1) privationem virium rectè agnoscendi & amplectendi DEum, cum iis, à quibus salus æterna dependet, juncta actuali ignorantia, errore & incredulitate. (2) Carentiam virium sancte vivendi, cum opposito dominio peccati. (3) Reatum culpæ & pœnæ. At sciendum hic est, hæc omnia mortem spiritualem ὄλικως, totaliter & latè sumtam complecti; quando autem μερικῶς, partialiter & strictè in significatione sumitur, denotare vel reatum tantum, vel carentiam sanctæ vitæ & dominium peccati tantum, vel privationem virium credendi tantum, vel nonnunquam etiam privationem virium credendi & sancte vivendi cum dominio peccati conjunctim. Quæ acceptiones omnes utut apud Theologos occurrant, quemadmodum ex diversis, quibus utuntur, vitæ spiritualis significationibus vi oppositionis patet; magis tamen propria ea est, quando pro carentia virium credendi mors spiritualis usurpatur.

§. IV. Oppositam morti spirituali vitam spiritualem, quæ in Regeneratione homini confertur, ejusque terminus ad quem est, explicaturi monere ab initio necessarium ducimus, per illam quidem restaurari incipere vitam primo homini concretam & per lapsum postmodum amissam, non autem ad eum, qui amissæ illius fuerat, perfectionis gradum, quamdiu hæc mortalis vita durat, perveniri, nec penitus afferri mortem spiritualem, quin hujus semper aliquid in mortalibus remaneat, ceu suo exemplo Paulus Rom. VII. & ipsa propria experientia quemlibet regenitum docet; neque hanc naturalem homini regeniti esse, cum natura nec ortam nec propagabilem, sed supernaturalem planè atque spiritualem, à sola Spiritus S. gratiâ provenientem,

venientem, unde & *καὶ ἐξοχὴν* vita gratiæ à Theologis nuncupatur. Et, qvia propter mortem spiritualem, utpote in qvam ipsem̄ ultrò, cum evitare eam per concreatam sibi imaginem divinam poterat, sese præcipitavit, sub reatu homo est, ac ad vitam reduci nequit, nisi divinæ justitiæ per lapsum læsæ satisfactum fuerit, ipse vero infinitam infinitæ justitiæ respondentem satisfactionem præstare non valet: hinc necesse esse, ut illam à Christo, ad hoc à gratiâ divina nobis Redemptore ac Mediatore dato, nostrum loco & pro nobis præstitam satisfactionem verâ fide apprehendat sibiqve applicet, *Job. III. 15. 16.*

Qvibus præsuppositis, vita spiritualis, generatim loquendo, consistere intelligitur in præsentia virium activarum rectè cognoscendi objecta spiritualia iisqve assentiendi, meritum Christi apprehendendi, & juxta præscriptum voluntatis divinæ sancte justèqve vivendi: Unde naturalem vitam ducenti, viribus ad actus vitales in se eliciendos exercendosq; requisitis gaudenti, homo regenitus comparatur. Nimirūm *ex parte intellectus speciatim spiritualis* hæcce vita dicit vires DEum atqve divina, præsertim Christum ut Redemptorem rectè agnoscendi, doctrinæq; de Christo assentiendi: qvare *homo spiritualis*, (talis verò regenitus est) dicitur *dijudicare*, (actus vero judicis potentiam judicandi & notitiam præsupponit) *spiritualia* (qvæ animalis homo spiritualiter mortuus pro stultitiâ habet) *I. Cor. II. 14. 15.* Inde ad spiritualem vitam reducti dicuntur *lux in Domino, Eph. V. 8.* & *illuminati, Ebr. VI. 4.*

Qvia etiam nemo potest dicere Dominum Jesum, nisi per Spiritum *S. I. Cor. XII. 3.* ex Spiritu S. autem regenerantur ad vitam spiritualem, *Job. III. 5. Tit. III. 5.* patet, hancce vitam inferre vires doctrinæ de Christo assentiendi. *Ex parte voluntatis* vita spiritualis importat, primùm qvidem ac primariò, vires confidendi in Christum ac fiduciali cordis recumbentiâ in illo acquiescendi. Ita *I. Job. 5. 1. omnis*, qvi credit JESUM esse Christum, ex DEO natus, i. e. regenitus ad vitam spiritualem dicitur. Et qvando Christus *Job. III. 3. 5.* regenerationem ita necessariam pronunciat, ut sine eâ impossibile sit videre Regnum DEI, aut in illud introire, ingressus autem in regnum DEI, non nisi per fidem in Christum obtingit, ceu patet ex *Marc. XVI. 16. Job. III. 18. 36.* ultrò conseqvitur, per regenerationem in homine generari fidem, ut ex non credente, spiritualites

mortuo, fiat spiritualiter vivens, credens. Cum hac vita fidei statim
 conjungitur, velut proximum consequens ac effectus, immunitas à reatu,
 & adoptio regenitorum in Filios DEI. Sic namque Tit. III. 7. finis
 & effectus regenerationis indicatur, ut justificati illius (DEI & Iesu
 Christi Servatoris nostri) gratiâ heredes efficeremur juxta spem vitæ
 æternæ. Et Petrus I. Epist. I. 3. 4. scribit: Deus & Pater Domini no-
 strî IESU Christi, juxta copiosam suam misericordiam regnuit nos in
 spem vivam, per hoc, quod resurrexit Jesus Christus ex mortuis, in
 hereditatem immortalem, & incontaminabilem atque immarcessibili-
 lem, conservatam in cælis erga nos. Et hanc maximè formalem vi-
 tæ spiritualis in regeneratione collatæ rationem esse, quatenus eam vi-
 tam spiritualem in actu primo dicere possumus, HULSEMANNUS
 Praelect. in Form. Conc. Artic. 12. Sect. I. §. 5. declarat: Quemadmo-
 dum vox generationis præcise & vi nominis significat realem commu-
 nicationem facultatis vitalis sive formæ essentialis, per quam animal
 dicitur, etiam abstractis actionibus animalibus & vitalibus, tan-
 quam signis formæ nonexistentis: Ita regeneratio præcise & vi nominis
 significat communicationem vitæ spiritualis, quæ consistit in transla-
 tione ex statu mortis & miseriae in statum vitæ & gratiæ, i.e. in re-
 missionem peccatorum & justificationem, & apprehenditur, sive ac-
 quiritur ex parte nostra per solam fidem, juxta illud Gal. III. 12.
 Rom. X. 4. sqv. Gal. II. 20. Parem quoque rationem esse vocabuli
 vivificationis, quod formaliter significet justificationem sive translati-
 onem ex statu mortis in statum adoptionis, seq. §. 5. ostendit: à for-
 mali autem significatione vivificationis ad formalem vitæ spiritualis
 significationem facilis est collectio. Deinde etiam, quia fides sine
 operibus mortua, Jac. II. 17. 20. per charitatem autem efficax est, Gal.
 V. 6. vita spiritualis ex parte voluntatis consequenter importat vires &
 inclinationem ad prosequenda bona spiritualia. Deus quippe in Re-
 natis operatur voluntatem boni, Phil. II. 13. & dirigit corda eorum in
 dilectionem DEI, 2. Thess. III. 5. propterea Paulus ad hanc vitam re-
 natus, delectat me, de se scribit, Lex DEI secundum internum ho-
 minem, Rom. VII. 22. Ex quo porro fluit, ex parte appetitus sen-
 sitivi vitam spiritualem consistere in viribus obediendi spiritui, ne in-
 tellectui illuminato ac voluntati sanctificatae obstrepat, sed subsit, ac
 per

per spiritum duci aptus evadat. Jubentur namque renati, ut ne permittant regnare peccatum in mortali suo corpore, ut obedient illi per cupiditates ejus. Neg₃ accommodent membra sua, arma injustitiae peccato, sed accommodent se ipsos DEO, velut ex mortuis viventes: Et membra sua arma justitiae DEO: ne dominetur illis peccatum, Rom. VI. 12. 13. 14. quid? qvod omnes huc spectent, quæcunque de vita sobriè, justè ac piè instituendâ ad renatos directæ adhortationes in Scripturæ Codice reperiuntur. Qvod tamen ita intelligendum, ut non, in instanti vitam spiritualem appetitui sensitivo plenè conferti, putetur, quin illa incrementa capiat, ac successivè evadat plenior, ut ad debitam perfectionem in mundo nunquam sit perventura. Hanc etenim autem dicta si in compendium rediguntur, vitam spiritualem ponere deprehendimus (1) Vires objecta spiritualia rectè cognoscendi illisque assentiendi. (2) Fidem in Christum. (3) Immunitatem à reatu culpæ ac poenæ, cum jure filiationis atque hereditatis Regni cœlorum. (4) Vires sancte vivendi, cum immunitate à dominio peccati. Veruntamen tenendum & heic est, vitam spiritualem γενικῶς, totaliter, & latiore in significatu sumtam, ea quidem omnia deprehendere; quod si verò εἰδίκῶς, partialiter & stricte accipitur, tum eam denotare vel vires credendi tantum, vel immunitatem à reatu cum adoptione tantum, vel vires sancte vivendi cum immunitate à dominio peccati tantum, vel vires credendi & sancte vivendi, conjunctim. Reperiuntur equidem omnes hæ acceptiones in Theologorum Scriptis, quod videre est apud HULSEMANNUM l. c. & Art. X. Sect. I. §. 2. 3. it. Artic. XI. Sect. II. §. 5. 6. magis tamen propria significatio est, quando vires credendi per vitam spiritualem denotantur.

§. V. Exposito jam sic utroque Regenerationis, tanquam spiritualis mutationis, termino, altero, à quo incipit, qui est mors spiritualis; altero, ad quem tendit, qui est vita spiritualis: conjectu non adeò difficile reputamus esse, quo in ipsa consistat Regeneratio. Causas enim ejus ex quibusvis Theologiæ Compendiis notas præsupponere licet, utpote, causam ejus efficientem principalem esse DEum Trinum, Patrem, I. Pet. I. 3. Filium, Rom. V. 17. 18. Ebr. II. 13. & Spiritum S. cui per appropriationem peculiariter adscribitur Job, III. 5.

Tit. III. 5. causam impulsivam internam esse gratiam & misericordiam DEI, **Eph. II. 4. 5.** **Tit. III. 5.** **I. Pet. I. 3.** externam, meritum Christi **Job. I. 12. 13.** **Tit. III. 5. 6.**; causam medium esse Verbum Evangelii, **I. Cor. IV. 15.** **I. Pet. I. 23.** **Jac. I. 18.** & Sacramentum Baptismi, **Job. III. 5.** **Tit. III. 5.** causam ministerialem esse Ecclesiae Ministros, **I. Cor. IV. 15.** **Gal. IV. 19.** Ex quibus Regeneratio, prout ordinariè fit, generatim nunc describi potest, qvod sit actio DEI Trinunius, & appropriativè Spiritus Sancti, quâ is ex merâ misericordia propter Christi meritum, mediante ministerio per Baptismum & verbum hominem à morte spirituali ad vitam spiritualem transfert, sicqve spiritualiter immutat. Ast, uti tam mors, quam vita spiritualis vel latè vel strictè dicebatur; ita qvoqve Regeneratio vel latè accipitur vel strictè, ut Theologi, præsertim ante conscriptam Formulam Concordiæ, vocabulo hoc diversimodè usi deprehendantur, indicante ipsa *Formulâ Concord. Solid. Decl. Art. III. pag. 686.* In latiore significatione usurpatur pro traductione hominis à morte spirituali ad vitam spiritualem in genere, quomodo Regenerationem strictè dictam, justificationem cum sequente eam Unione Mysticâ, & Renovationem unà includit. Strictius verò accepta vel notat Justificationem tantùm junctâ Unione Mysticâ, vel Renovationem tantùm, vel Collationem fidei & Renovationem seu Sanctificationem conjunctim, non habito peculiari justificationis respectu. Qvandoquidem sicutur vocabulum Regenerationis aliquando complexum omnium actuum gratiæ Spiritus S. applicatrixis denotat, aliquando pro uno eorum variè ponitur, aliquando à reliquis distinguitur, brevibus quid tam diversis acceptonibus habendum dispiciemus. Priorem illam qvod attinet, scribit KOENIGIUS *Part. III. Theol. pos. Acroam. Loc. de Un. Myst. §. 577.* Momentum unionis mysticæ cum momento regenerationis, Justificationis & renovationis idem omnino est: fiunt enim hæc apotelesmata omnia simul & in instanti. Videlicet, statim ac homini in regeneratione fides in Christum confertur, idem simul justificatur, & cum justificato Deus Christusque se unit, ut statim etiam renovari seu sanctificari incipiat. Hinc qvoad rem isti actus sibi non opponuntur; attamen secundum nostrum concipiendi modum, seu ratione & naturâ differunt ut prius & posterius, hoc quidem ordine, ut præcedat

præcedat regeneratio, qvâ fide donatur homo: Non enim justus declarari potest homo, nisi meritum Christi, ut salutis causam, fide apprehendat sibi qve applicet. Hanc sequatur justificatio, qva fidelis, imputata justitia Christi fide apprehensa & remissis peccatis, in filium DEI adoptatur: Non enim nisi cum justificato DEus & Christus, qui ipse justissimus & sanctissimus est, ut illum gratiōsē inhabitet, uniri potest, Joh. XIV. 23. Hanc excipiat unio mystica, qvâ DEus & Christus secundum humanam etiam naturam cum homine fideli & justificato, sine tamen confusione aut permixtione unitorum, sineqve transsubstantiatione ac coalitione in unam personam, se unit. Hanc denique sequatur renovatio, qva majores homini vires conferuntur ad supprimendum dominium peccati, quo nova obedientia majora subindè capiat incrementa. Ex renovationis enim effectibus, bonis scilicet operibus, velut à posteriori, fides & gratiōsa DEI in homine inhabitatio cognoscitur. Effectus namque testatur de suā causā. Plures differentiae & specialiores vid. apud HULSEMANNUM Præl. ad F. C. Art. XI. Sect. II. §. 5. 6. MUSÆUM Præl. in Epit. F. C. Art. III. Cap. II. th. 19. Has itaqve ob causas actus illi melius distingvuntur, distincte qve concipiuntur, præsertim, cum in latiori illa regenerationis usurpatione doctrinæ de Justificatione ex merè gratuitâ DEI gratia propter meritum Christi fide apprehensum, exclusis operibus, sua constare puritas vix possit, & sub ea varii occultari errores queant. Idem quoqve dicendum, quando ita sumitur regenerationis vocabulum, ut renovationem unā includat, denotando collationem virium non solum credendi, sed & sancte vivendi, ut &c, quando pro sanctæ vitæ collatione seu renovatione solâ ponitur. Qui duo actus eò cautiūs secernendi sunt, qvod ipsa Scriptura S. Tit. III. 5. eosdem distingvit, ubi renovationem idem cum regeneratione significare dici nequit, nisi ταυτολογίας accusare Scripturam S. velimus. Et sanè, qvod non sine causa monendum ducimus, haud parum inter eos intercedit differentia, siquidem regeneratione est fidei donatio, renovatio autem majorum ad sancte vivendum spiritualium virium collatio: Unde illa ut antecedens, hæc ut consequens se habet. Illius subjectum Qvo, in quod agit agendoque hominem spiritualiter immutat, intellectus atqve voluntas est; hujus subjectum Qvo est appetitus sensitius, quippe qui

in regeneratione ulterius non mutatur, quam ne generatio fidei in intellectu ac voluntate per desideria carnis continuata impediatur. Illa semel facta non iteratur, nec incrementa capit, sed in instanti tota simul perficitur; hæc autem incrementa capit, & successiva est, ac sæpiusculè iteranda. Illa non admittit gradus secundum magis & minus; hæc vero admittit. Qvamobrem de regeneratione clare, distinctè, & accuratè locuturus vocem hanc non nisi pro fidei donatione accipiat & usurpet, oportet.

§. VI. Abstracto hucusque explicato, facillimo nunc momento quid concretum *Regenitus* sit, cogosci potest. Est nimirum in genere homo à Spiritu S. mediante ministerio Verbi & Sacramentorum à morte spirituali ad vitam spiritualem traductus, & sic spiritualiter mutatus. Loquimur nimirum de eo, qvi ordinario modo est regenitus, non ignorantibus, DEum etiam immediate ac sine mediis regenerare homines posse, qvod verò extraordinarium est. Potest autem etiam regenitus vel late vel strictè dici, qvia abstracti & concreti, tanquam conjugatorum, eadem ratio atque significatio est. Late denotatum, qui simul fidem, immunitatem à reatu & dominio peccati, atque vires sancte vivendi accepit, seu qvi regenitus, justificatus & sanctificatus simul est. Strictè verò est, vel cui fides data in regeneratione, vel qui absolutus à peccato in justificatione, vel in quem collatæ sunt vires sancte vivendi in renovatione, vel qvi regenitus ac renovatus unà est. Ast magis proprie & Scripturæ convenientius Regenitus strictissime dicitur, cui concessæ sunt vires credendi in Christum, seu homo fidelis. Et porro, quia oppositorum opposita est ratio atque natura, sine difficultate omni non minus intelligitur, qvisnam sit Irregenitus. In genere enim est homo spiritualiter mortuus, & late qvi-dem infidelis, quatenus simul sub reatu ac dominio peccati est; strictè vero ac magis proprie, infidelis, viribus spiritualibus ad credendum destitutus, ut, licet reatus ac dominium peccati, sub quibus omnis infidelis est, non penitus excludantur, peculiariis tamen ad illa respectus explicite non habeatur.

§. VII. Qvando verò ad præsens nostrum Problema jam nunc respicimus, licet nobis aliàs hæc nomina in strictissimâ ac propriissimâ significatione sumantur; heic tamen in eo sensu respicienda sunt, in quo

qvo illa capiunt , qvi Problemati huic occasionem dederunt. Antithesin enim & thesin terminos in eadem prorsus significatione retinere oportet , nisi commissæ fallaciæ Ignorationis Elenchi ab Antagonista damnari quis velit. Qvod si igitur Fanatici de nominis hujus apud eos significatione interrogandi sunt , neminem eorum in Scriptis adeò hospitem reputamus , cui notum non sit , Regenerationis vocabulo illos latissimè & pro sanctificatione quoque frequentissimè uti , & regenitum ipsis eundem cum sanctificato haberi , ut nomina regeniti ac pii synonymous planè usurpent. Quantum vero ad Observationem illam , ex qua primam in hanc materiam inquirendi naesti occasionem sumus , eandem etiam renovatum hominem simul per regenitum intelligere , comprehendimus. Differentiam namque hominis regeniti & irregeniti à voluntate utriusque derivat , qvod ille DEum , hic creaturas amet : Amor autem DEI regenerationis quidem , per fidem , & facta jam justificatione , remotus ; at renovationis proximus effectus est. Sic etiam D. Thomasius Versuch vom Wesen des Geistes Cap. VII. tb. 192. 193. 194. regenitum dicit novum , supernaturalem atque spiritualem hominem , in quo Spiritus divinus desiderium excitaverit amandi DEUM (id qvod renovationis est) qvo fiat ut DEUS (ecce unionem mysticam !) magis magisque cum homine se uniat. Unde liquet , disputandum nobis esse : An differentia hominis irregeniti & regeniti non strictè solum , sed & latè dicti , specifica sit , nec ne ? Seu qvod idem est , controvertitur non solum : an homo fidelis & infidelis ; sed & : an justificatus & non justificatus , renovatus seu sanctificatus & non renovatus seu non sanctificatus , pius & impius specie differant , vel non ?

§. VIII. Ad quam questionem ut eò melius respondeatur , qvid differentia specifica sit , quæque adeò specie differre dicantur , præsupponendum adhuc erit. Differentia in genere , nam simplex composito , & absolutum connotativo natura prius est , priori etiam loco propterea explicandum ; diversitatem denotat , qua res una ab alterâ distinguitur , seu per quam unum non est idem ac alterum. Estque ea vel generica , vel specifica , vel numerica seu individuifica , ut non nullis vocatur : quæ tamen distinctio non est oppositorum strictè dictorum , sed subordinatorum potius , quandoquidem differentia major præsup-

præsupponit minorem. Ea verò, per quæ res ab invicem distinguuntur, alia iisdem necessariò insunt, ut sine iis talis naturæ res esse negant; alia contingenter tantum, sine quibus etiam talis naturæ res esse possunt. Ista essentialia, hæc accidentia vocantur. Accidentia igitur sunt, quæ rei essentiam peculiarem non dant, sed mutari in illâ possunt, ut tamen res quoad essentiam maneat id, quod erat. Essentia autem est id, per quod res aliqua præcise hoc & non aliud quidam existit atque cognoscitur, & sine quo ad quæstionem: Quid sit? responderi non potest. Non ergo mutari essentia rei potest, ut nihilominus eadem maneat res. Unde regulæ sunt: Essentialia rerum sunt æternæ; Essentialia rerum sunt sicut numeri. Hæc essentia vel est in re singulari, quæ ideo vocatur *Individuum*. Vel multis individuis est communis, diciturque *Species*. Quod si individua communem essentiam habentia diversarum specierum sunt, ista communis essentia appellatur *Genus*, vel *Essentia generica*. Rursus, si res aliarum rerum respectu considerantur, quarum diversa est Essentia, unusquisque Essentia dicitur *Differentia*, ac ea quidem vel *generica* est, vel *specifica*, vel *individuica*. Ita hæc explicat ipse THOMASIUS *Introduct. in Log. Cap. IV. §. 16. sqv.* ad quem eò Lubentius provocamus, ut elucescat, quomodo asserta ab eo hominis regeniti & irrege- niti differentia specifica cum his bene recteque dictis conveniat. Intelligitur autem ex istis, quænam specie differre dicantur, nimicum, quæ habent essentias diversas solis individuis pluribus communicabiles, per quas quodlibet eorum in esse peculiari talis rei constituitur, ac à rebus aliâ essentiam habentibus distingvitur, ita ut, mutatis illis, talis naturæ ac speciei res esse desinat. Equidem JCTOS, & seqventes eos Moralium Doctores nonnunquam terminum Speciei aliter usurpare deprehendimus, ut *Species*, etiam *specialissima*, illis dicitur *genus*; quemadmodum ex adverso Speciem vocant, quod nobis dicitur *individuum*. Ita namque utuntur his terminis in materia *Contractuum*, quando, in contractu Mutui idem *genus* tantum reddi debe- re, traditur, i. e. non illa ipsa numero res, quæ data erat, sed res e- jusdem naturæ in eâdem quantitate ac qualitate: in *Commodato* au- tem eadem *species*, i. e. eadem numero res, quæ data erat: quæ alias, juxta significationem Logicam, ita efferrentur: In Mutuo reddendam

esse

esse eandem speciem specialissimam, in Commodato verò idem individuum. Vid. HOPPIUS *Comm. ad §. 2. f. quib. mod. re contrah. oblig.* & in materia de Legatis, HOPPIUS *loc. cit. ad §. 22. de Leg.* Eodem in sensu etiam Philosophi Ramistæ hosce terminos sumunt, ad vulgarem loquendi usum respicientes, quo v. g. genus hominum dicere solemus. Vid. RAMI *Dialect. Lib. I. Cap. 27.* in eam AUDOMARI TALÆI *Prælectiones.* Verum ad hanc acceptionem in nostra Disputatione attendere opus non esse, apparet, quandoquidem alias sensus theses affirmativæ foret: Hominem regenitum & irregenitum numero differre; quod de diversis quidem subjectis verum est, de eodem autem atque uno subjecto si affirmaretur, nihil forte absurdius inventari posset. Qvia autem idem homo, qui irregenitus ante fuerat, regenitus fieri potest, ad hoc quam maxime respiciendum esse, ducimus. Proinde omnis disputatio huc redit: An hominis regeniti & irregeniti duæ diversæ sint essentiæ, per quas in dupli peculiari esse constituatur, ac regenitus, qui ante irregenitus erat, à se eodem ipso essentialiter diversus sit?

CAPUT III.

KATAΣΚΕΤΛΣΤΙΚΟΝ.

§. I.

Valis in tractando nostro Problemate:

*An homo regenitus & irregenitus specie differant, nec ne? observandus sit controversiae status, ha-
stenus perspicue ac sufficienter declaratum arbitramur, ut nunc in discussione illius eò feliciùs progreedi liceat. Ubi quidem veriorem ante sta-
bilire contradictionis partem placet, quò facili-*

ori deinceps operâ contradictionia ejus refutetur. Veritatis namque confirmatio falsitatis refutatio est. Monendum tamen adhuc ducimus, perinde semper futurum, sive de uno subjecto seu individuo hu-
mano ex irregenitorum ad regenitorum statum traducto, sive de diver-

E

sis sub-

sis subjectis seu individuis, quorum alterum irregenitum sit, regenitum alterum, dicenda intelligantur. Etenim, si idem numero homo non mutatur quoad speciem, ut aliis speciei substantia, quam antea fuerat, fiat, quando regeneratur; ita nec regenitus, quoad subsistiam suam singularem ab irregenito licet diversus, specie ab eodem differre dicendus erit propter regenerationem. Qvibus prænotatis, thesin nostram, quam & ratio recta & S. Literæ confirmant, ponimus negativam: Differentiam, quæ inter hominem regenitum & irregenitum sive strictè sive latiori in significatione sic dictum intercedit, nullatenus specificam esse.

S. II. Ignotum esse nemini potest, quæ inter definitum ac definitionem habitudo atque connexio sit, ita ut quoad rem plane non differant, sed hæc illius essentiam atque naturam exprimat tantum clariùs. Inde igitur est, quod à definitione ad definitum, & vice versa, affirmative pariter atque negative concludi potest. Quare & heic supponitur Regula: *Cui non competit definitio, ei nec definitum competit.* Diversitati autem illi, quæ inter hominem regenitum & irregenitum est, specificæ differentiæ definitio minime convenit. Ad eoqve nec homo irgenitus & regenitus specie differre ullo modo dici possunt. Differentia qvippe specifica hominis est essentiæ ejus constitutiva, i. e. ita ingrediens hominem, ut eâ remota vel absente, amplius homo esse non possit: At verò sive regenitus quis fuerit sive irregenitus utroqve in statu eandem retinet essentiam humanam, nullâ ejusdem sive ex toto, sive ex parte facta mutatione. Fortassis excipi posse alicui videbitur, non de essentia hominis absoluta sermonem heic esse, sed de connotato & sub specificatione: quatenus regenitus & irregenitus est. Jam autem mortem spiritualem, à quâ irregenitus; & vitam spiritualem, à quâ regenitus dicitur, non privative tantum, sed etiam contrarie sibi opponi; contrarie autem sibi oppositorum specificam esse differentiam oportere, cum alias contraria sibi esse nequeant, proindeqve hominem non regenitum seu spiritualiter mortuum à regenito sive vita spirituali prædicto specie differre. Verum enim verò, ab abstracto ad concretum non ubique, præsertim quando de iis, quæ ad formalem illorum rationem pertinent, agitur, consequentia vallet. Sic privatio in formalis sua ratione nil nisi meram dicit entitatis

tatis sive formæ alicujus absentiam, indeqve non-ens est; minime vero etiam privativum non-ens dici poterit, qvippe qvod præter formale, nimirum absentiam formæ, etiam materiale, subjectum sci-licet, in quo illa absentia datur, importat. Potest specifica quædam differentia inter accidentia aliqua intercedere, ut tamen subjecta, qui-bus insunt, propterea non differant specie, qvin, specie diversa in illis accidentia dari, tantummodo dici queat. Veluti enim accidentia non constituunt essentiam rei, seu prout THOMASIUS *Introd. in Log.* Cap. IV. §. 17. loquitur: *modus rei accidentalis rei ipsi non dat pecu-liarem essentiam, sed in illa re mutari potest; ita nec mutare rem pos-sunt aut in aliam speciem convertere.* Theologia Naturalis & Reve-lata specie differunt, siqvidem specie diversum utriusque est objectum formale, ac utraqe accidens est in homine, qvod eidem inesse ipsumque Theologum denominare potest: non autem inde seqvitur, Theo-logum habitu Theologiæ revelatae imbutum, & Theologum habitu Theologiz naturalis pollentem specie diversos homines esse, aut e-undem Theologum utrumque illum habitum unà possidentem à semet etiam ipso specie differre, seu duplicitis simul speciei rem esse. Ecqvo-modo igitur homo regenitus & irregenitus specie differre dicentur, cum mors & vita spiritualis accidentia tantum hominis sint? Eâdem plane consequentia, hominem doctum & indoctum, virtuosum & vi-tiis deditum, urbanum & agrestem, Medicum & JCtum, & qvos non? specie differre, dicendum foret. Imò, totuplicis speciei unus idemque homo ens esset, qvot specie differentia in eodem accidentia inve-niri possunt, id qvod vel cogitare rationi adversum est. Qvandoqvidem igitur accidentia essentiam rerum non constituunt, adeoque nec spe-cificam earum inferunt differentiam, intelligitur, etiamsi accidentia-quædam inter eos differentia intercedat, hominem regenitum & irregenitum specie non differre.

§. III. Sed id quam maximè probandum nobis incumbet, qvod regenerationem non nisi accidentalem duntaxat homini afferat mu-tationem, cùm Fanatici præsertim illud negatum eant, substantialem quandam sive essentiali abinde provenientem hominis mutationem asserentes, vel fingentes potius somniantesque. Ast unde probari poterit, regenerationem esse substantialem? qvod S. Literæ nec ullibi

disertè affirmant, nec per legitimam consequentiam docent. Ut adeò vel solus probationis ex Scriptura S., utpote ex quâ sola de regeneratione hominum doceri potest, defectus eam refutet sententiam. Qvod enim probari nequit, id ne quidem afferendum est, maximè si quidquam contra communem quasi omnium consensum statuitur, quodque vel sensu & experientia refutatur. Tantumque abest, ut regenerationem esse quandam hominis quoad essentiam mutationem, probari possit, ut potius è contrario, ceu accidentalem tantum eandem S. Codex describat. Declaravimus ex eo præc. Cap. §§. 3. 4. quæ mortis vitæque spiritualis indoles atque natura sit, & nihil in illis quidquam inveniri potest, quod vel ullo modo ad essentiam hominis sit referendum, sive strictè sumatur, sive in latiori significatione. Ergo nec regenerationem, tam latè quam strictè dicta, quandam quoad speciem in homine adferre mutationem, aut alijs speciei essentiam eidem largiri potest. Qvod cum appositiè ad rem nostram, perspicuè ac distinctè ostenderit QVENSTEDIUS Part. III. System. Theol. Cap. VI. Sect. II. Qv. I. Thes. βεβ. n. 4. Integram ejus huc transscribere verba placet. Ita vero ille: *Per regenerationem reddimur Filii DEI, Job. I. 12. 13.* Illa vero οὐοθεσία non est substantia cujusdam abolitio; Idem enim, qui ante regenerationem erat filius iræ, per regenerationem fit Filius gratiæ. Per regenerationem fit μετάθεσις ex regno Diabolli in regnum Christi, ex statu iræ in statum gratiæ, Eph. II. 3. seqv. Jam verò illa μετάθεσις non abolet priorem hominis substantiam, sed unum eundemque hominem ex uno statu in alium transfert. Regenerationem fit per veram fidem, quæ in Christo DEI gratiam, justiciam & vitam amplectitur. Ast fiducialis illa Christi apprehensio non est alicujus substantiae abolitio. In regeneratione obtingit homini peccatorum remissio. Jam vero illa peccatorum remissio non abolet aliquid substantiale, sed est reatus solutio, & peccati non-imputatio. Per regenerationem ignorantiae tenebrae in mente discutiuntur, & lux divina cognitionis accenditur; jam vero spiritualis illa illuminatio non est substantiae cujusdam abolitio, sed illi ipsi, qui fuerunt quondam tenebrae, sunt lux in Domino, Eph. V. 8. Quandoquidem igitur regeneratione nec substantiam hominis abolet, nec substantiam in eonovam producit, quomodo ea in essentiali hominis mutatione consistere

sistere dicetur? Et quomodo per eandem homo regenitus ab irregenito specie differre concipi poterit? siquidem differentia specifica essentia constitutiva est.

§. IV. Aliud desumimus pro thesi nostrâ argumentum à corruptione, quam per primum eorum lapsum sibi suisque per carnalem generationem ab iis descendentibus posteris ad unum omnibus primi nostri Parentes attraxerunt. Qualis enim est corruptio, talis etiam est ad primâvam illam integratatem reparatio, quæ hîc inchoative & quoad prima initia fit per regenerationem. Nam privativè oppositorum, quatenus talium, eandem esse rationem oportet, ut, quod uni deest, alteri insit, & contrà. Quia igitur per regenerationem emendatur nativa illa hominum corruptio, talis sit renascentia, oportet, qualis corruptio fuit. Jam vero corruptio illa, per primum Protoplastorum lapsum contracta, non fuit substantialis sive essentialis, quia quæ per eam amissa, non essentialia hominis fuere, sed accidentalia dona, velut *præc. Cap. 3.* ostensum. Imo, si quædam substantialis corruptio aut abolitio per lapsum contigit, aut animam, quâ ante consistebat, oportet amisisse hominem, aut corpus, quod habuerat ante. Neutrum vero horum cum aliqua probabilitate, ne dicam veritate, affirmari, aut ostendi potest. Animam quod attinet, eam, quæ fuerat, quoad substantiam permansisse eandem, neque in regeneratione mutari, sed illuminari tantum ac renovari, vel ipsi Fanatici concedunt, prout apud WEIGELIUM *Dial. de Christian.* pag. 36. & *Postil. Part. II. p. III. 114.* videre est. Si autem quoad corpus per lapsum mutatus est primus ille homo, aut abolita est substantia prioris corporis, quod creaverat DEUS, & plane novum aliud productum, aut priori illi aliud novum superadditum est. Non prius, quia idem corpus, quod ex terra productum, *Gen. II. 7.* & immortale erat, v. 17. per lapsum mortale redditum, ut in terram, unde sumtum erat, reverteretur, *Gen. III. 19. Rom. V. 12.* quod si vero non idem amplius fuisset corpus, dici minimè potest, eundem Adamum ex immortali mortalem factum esse. Non posterius, quia nec bicorpor homo factus, nec creatio ejusmodi alteri superadditi corporis in Scripturis commemoratur, ut potius S. Literæ de corpore hominis in singulari semper ac non nisi tanquam uno loquantur, ceu

patet ex locis *Ps. LXXIII.*, 26. *Matth. X.*, 28. *Rom. V.*, 12. *I. Cor. VI.*, 19. 20. *XII.* II. aliisque quam plurimis. Imò verò, 2. *Cor. IV.*, 10. II. tum regeniti mortificationem Domini Jesu in corpore circumferre, tum & vita Christi in mortali nostra carne manifesta fieri, dicuntur. At illud est corpus regenitorum, in quo vita Christi, in ipsis manifesta fit, quod cum sit mortale hoc, non apparet, cur & quomodo aliud affingi illis queat. Præterea etiam *I. Cor. XII.*, 12. quemadmodum corpus unum est, scribitur, & membra habet multa, omnia vero membra corporis unius, multa quam sint, unum sunt corpus: ita & Christus. Comparatur heic mysticum Christi corpus cum naturali corpore humano, istudque unum dicitur, quemadmodum & hoc unum est, licet ex pluribus membris compositum. Probare autem vult Apostolus, nos, qui multi sumus naturaliter, omnes unum per fidem esse in Christo spirituale corpus: quare seq. v. 13. *Etenim per unum, inquit, spiritum nos omnes in unum corpus baptizati sumus, sive Iudei, sive Graci, sive servi, sive liberi; sicuti & Eph. IV. 4. Unum corpus, & unus Spiritus;* idque similitudine ab unitate corporis humani, multis quantumlibet membris constantis, deducta illustrat. Quod si igitur regenitorum & fidelium duo essent corpora, velut partes eorum essentiales: duo etiam sint mystica Christi corpora, oportet. Alioquin enim vel Διόδοσις ἡγάρει non responderet, vel falsum quid ceu simile supposuisset Apostolus, cui accommodari alterum nequeat, id quod dicere nefas. Qvia igitur unum est corpus mysticum Christi, unum quoque duntaxat erit cuiusvis hominis, regeniti pariter ac irregeniti, corpus. Quapropter, cum nec quoad animam, nec quoad corpus, neutram adeò essentialē sui partem, per regenerationem homo mutatur, ultro conseqvitur, non esse specificam inter regenitum & irregenitum differentiam. Ubi namque nulla diversitas essentialis, ibi nulla differentia specifica datur.

§. V. Regeneratio, sive late sive stricte sumatur, est mutatio hominis à morte spirituali ad vitam spiritualem, unde dicitur vivificatio ex *Rom. VI.* II. *Eph. II.*, 5. *Col. II.*, 13. Jam autem idem ille quoad essentialē homo, qui mortuus est, & non aliis, vivificatur, ut Apostolus de iisdem illis, qui fuerant ante mortui, scribat, quod jam nunc essent vivificati in Christo Jesu. Quid &, si alia substantia in,

in spirituali hac vivificatione hominis producitur, ecqvid de vivificatione & resurrectione mortuorum ad vitam gloriæ dicendum erit? Benè HULSEMANNUS *Prel. in F.C. Art. VI. Sect. IV. §. 3.* concludit: *Neque enim alia intellectus & voluntatis substantia introducitur per regenerationem, deleta & extincta præexistente naturali substantia voluntatis; Sed quamadmodum in resuscitatione corporis eadem numero caro, quam hic gestavimus, reproducetur, instructa aliis specie qualitatibus: ita in regeneratione eadem substantia naturalis nostri intellectus intelligit credenda; eadem substantia naturalis nostræ voluntatis eligit eligenda, sed per alias specie qualitates.* Scilicet, vivificatio illa ad vitam æternam est resuscitatio corporum numero eorundem mortuorum, cœu contra Socinianos atque Arminianos quam sufficientissimè hactenus evictum: alias namque non esset resurrectio i. e. iterata statio ejus, quod ceciderat, sed nova alias substantiæ productio sive creatio. Ut igitur hæc vivificatio ad vitam gloriæ est eorundem, qui mortui fuere propter peccatum: ita vivificatio ad vitam gratiæ est eorundem, qui mortui fuerunt in peccatis. Etenim, si homines vitam gratiæ spiritualem adepti quoad substantiam diversi sunt & specie differunt à spiritualiter mortuis, & illi quidem resuscitabuntur ad vitam gloriæ, seqvitur, aliam hominum speciem introituram esse regnum cœlorum, diversam ab ea, quam Christus sanguine suo redemit, & sic redemptionem Christi peccatoribus, saltem quoad corpus, cœu alteram essentialē eorum partem, nihil quidquam prodesse: Quod afferere non minus impium est, quam absurdum. Utique promeruit nobis Christus, ut transfiguraturus ipse sit humile corpus nostrum ac conforme redditurus corpori suo gloriose, *Phil. III. 21.* Et cur Paulus Thessalonicensibus exorat, præter spiritum & animam, etiam corpus eorum integrum servari, ut in nullo culpari possint in adventu Domini nostri IESU Christi, *I. Thess. V. 23.* si non & hæc corpora nostra beatitudine æternâ fruitura sunt? Ast vero hæc ipsa est Fanaticorum sententia, mortale hoc & terrestre, quod ex Adamo accepimus, corpus non esse ingressurum regnum cœlorum, sed solum coeleste illud ac spirituale corpus, quod ex Christo accipiunt in regeneratione fideles. Verba HOHBURGII leguntur *in Minist. Tripolit. Lehr- und Schulg-Schrift wieder den Guttman. Offenbahrungs-*

bahrungs Patron, Part. II. pag. 534. Es ist ein grober Irrthum / daß der Leib Adā in Himmel komme / denn nichts von der Erden kommt gen Himmel. Adams Fleisch kan nicht neu gebohren werden / es bleibt des Todes / und gehöret in die Verdammnis / es gehet mit den Elementen auff / wird gar verzehret. Haec sit procul dubio hæcce ex Antesignano Fanaticorum WEIGELIO Part. II. Postill p. 7. scribente: Nach gehaltenem Gerichte wird diese Welt zu Feuer werden / und ein Abgrund bleiben aller Verdammten / da wird Adams Fleisch von den Gläubigen hindan geworffen / wie ein alter Rock / und wird vergehen vom Feuer / wie der Schnee von der Sonnen / denn Adams Fleisch kommt weder in den Himmel / noch in die Hölle / es vergehet mit den 4. Elementen. Qyibus etiam similia p. 9. 10. leguntur. Ad hæc responsum, concedimus eqvidem, peccaminosam Adami carnem, quatenus peccaminosa est, (est autem talis non essentialiter, sed accidentaliter) regnum cœlorum ingredi non posse, i. Cor. XV. 50.; ast hanc carnis inde ab Adamo ad nos propagatae substantiam abolitum iri in novissimo die, nec dotibus cœlestibus beandam esse, neq; probatum est, neque probari unquam potest. Concedimus item, hoc naturale corruptibile corpus, quatenus tale est, (tale autem iterum non essentialiter, sed accidentaliter est) non bearri, i. Cor. XV. 42. 43. 44. Veruntamen ipsa illius substantia manebit, etiamsi aliis & spiritualibus qualitatibus vescienda sit atque ornanda, ut cum animâ redunita una cum eâ cœlesti gaudio fruatur, totusque adeo homo beatus fiat, veluti ex integro isthac capite pater. Quando igitur spiritualis illa vivificatio in nulla hominis parte essentiali essentiali mutationem infert, nullamque adeò differentiam essentiali spiritualiter mortuorum ac vivorum dicit, quomodo & unde specifica hominis regeniti & irrege- niti differentia afferenda erit?

§. VI. Hisce quanquam plura addi adhuc argumenta possent, quibus, regenerationem non importare mutationem substantiam, probaretur; tamen, propositam instituto nostro brevitatem respicientes, eadem, apud alios, qui contra Fanaticos disputatione, reperiunda prætermittimus, unico adhuc ex naturâ rerum ab invicem differentium de- promto contenti. Constat inter omnes, sicuti & Cap. II. §. ult. indicavimus, differentiam rerum, prout vel magis vel minus inter se con- veniunt, aut ab invicem distant, triplicem esse: Genericam, Specifi- cam, & Numericam; de illis autem Regula est: *Differentia major presupponit minorem.* Maxima, genericâ est, ut, quæ ne genere quidem

qvidem convenient, multo minus specie convenire, & adhuc minus numero idem esse possint. Specifica differentia maiore est, quam numerica, unde, quæ specie differunt, etiam numero differant, oportet. Ita minor est differentia inter Davidem & Salomonem, quam inter canem & equm. Iste enim specie convenient, licet numero differant; hi vero specie sunt diversi, ideoque & numero. Quando jam nunc hominem regenitum & irregenitum subsumimus sub hac regula, & verò inter illos specifica differentia intercedere asseritur, non potest non seqvi, hominem regenitum & irregenitum, pium & impium etiam numero differre. Id autem de pluribus separatis individuis, v.g. Petro Apostolo & Juda Proditore, negare velle quemadmodum contra rationem foret; ita de eodem unoqve individuo ipsum affirmare non minoris esset absurditatis. Ubi enim eadem est continua subjecti existentia & vita cædemque remanentes partes essentiales, ibi idem superesse individuum necesse est. Paulus igitur regenitus idem numero ille est, qui fuerat irregenitus Saulus: Et hinc Paulus à Saül specie non differt. Qvæso enim te, an idem ipse homo à se ipso specie differre possit? Fieri autem aliter haud potest, si regenitus & irregenitus specie differunt. Sic nimirum infans nondum baptizatus, collato Baptismo, est enim Baptismus lavacrum regenerationis, Tir. III. 5. qvoad speciem mutabitur. Et qvia regenerationis amissibilis est atque reiterabilis, qvomodo autem Theologis usitatus dicitur conversio, toties hominem qvoad speciem mutari oportet, qvotiescumque vel statu regenerationis excidit, vel ad eundem Spiritu DEI ductus revertitur. Et qvia differentia specifica, ut major, numericam, velut minorem, presupponit, toties individuum illud in aliud abire necesse est, ut non idem qvoad substantiam homo remaneat, qui fuerat ante regenerationem, nec Parentes eundem ipsum suum à se genitum proprium infantem è Baptismo recipient, sed alienum, à suo absente genito specie diversum. Qvalem mutationem vel Ovidiani illius Vertumnī crebriorem longèque notabiliorem & majorem ne somnianto qvidem quis cogitaverit. Qvamobrem, qvia homo, dum regeneratur, non mutatur in aliud, sed idem numero illud, qvod est, perseverat esse individuum, non potest qvoad speciem mutari per regenerationem, & homo regenitus ac irregenitus specie non differunt.

CAPUT IV.

ΑΝΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΟΝ.

§. I.

Onfirmatâ thesi nostrâ negativâ , qvod homo regenitus & irregenitus non differant specie ; nunc , quibus contraria nobis affirmativa sententia superstructa, consideranda veniunt argumenta. Ita qvippe fieri reqviritur ad confirmandum in veritate Lectorem , ut non vera solummodo sententia argumentis sufficientibus probetur , sed rationum quoqve pro contrariâ opinione pugnare visarum imbecillitas ac insufficientia ostendatur. Qvandoqvidem autem memorata in antecedentibus læpius *Observatio Hall. XII. Tomi II.* primam huic nostræ Dissertationi occasionem dedit , primùm de ejus , qvam adducit , ratione videbimus , deinde & de eâ , qvam in *Tentamine de Essentia Spiritus* offendimus , peculiariter dicemus , subnexuri postremo etiam nonnulla , ast qvia brevitatis esse memores jubemur , pauca & potiora tantum illorum argumentorum , qvæ à Fanaticis afferri deprehenduntur , circa qvæ , cum ab aliis jam soluta inveniantur , nobis licet esse brevioribus , qvid ? qvod remissive duntaxat de iis simus acturi.

§. II. Auctoris dictæ Observationis præsupposita potiora sequentia sunt . I. Hominem , præter corpus , etiam spiritu sive animâ gaudere. II. Animam communiter duas dici habere facultates : intellectum & voluntatem ; ast principium agendi in animâ non oriri , nec oriri debere ab intellectu , sed oriri semper à voluntate. Hinc formam hominis non in intellectu qværendam esse , sed in voluntate. Id enim formam esse , qvod est principium agendi in anima , qvia forma dat operari. III. Intellectum esse principium duntaxat passivum , qvia patitur à voluntate , cum contra voluntas non patitur ab intellectu : Instrumenta autem passiva non dare formam rei. Hinc , etsi homines omnes habeant idem principium passivum seu instrumentum animæ , scilicet intellectum , saltem gradu perfectionis differentem , tamen exinde non seqvi , qvod hominum sit una species. IV. Con-

tra

trà autem , i specie differre , qvi diverso principio agendi gaudent , & gaudentes diversâ voluntate gaudere diverso principio agendi : omnes autem homines habere diversas non solum , sed & qvidem diversissimas & oppositas voluntates . V. Omnem voluntatem esse amorem rei cuiusdam , non præcisè amorem boni , qvia amantur etiam mala , qvamvis sub specie boni : amorem autem omnem esse desiderium rei , qvam non habemus , i. e. cum qvâ non sumus uniti . VI. Amorem esse vel DEI vel creaturarum , & harum vel ut ventrem delectant , vel ut gloriam parant , vel ut divites faciunt . VII. Nullum hominem à naturâ amare DEum , niñ sit per gratiam regenitus : & nullum regenitum amare creaturas : qvin homo irgenitus (ita namque legendum erit , non regenitus , ut vitiouse Typographi inadvertentia posuit) amet creaturas . Ex quibus tandem hæc infertur conclusio : *Ergo homo regenitus & irregenitus specie differunt.* Totius argumentationis compendium huc tedit : Homo regenitus amat DEUM , irregenitus amat creaturas . Qvorum autem unus DEum , alter creaturas amat , illi diversas habent voluntates : Qui diversas habent voluntates , illi diversis gaudent agendi principiis : Qui gaudent diversis agendi principiis , illi diversas habent formas : Qui habent diversas formas , illi specie differunt : Ergo homo regenitus & irregenitus specie differunt .

§. III. In omnia illa præsupposita heic loci inquirere supervacaneum ducimus ac minus necessarium , præsertim cum Philosophicam conscribere Dissertationem , qvæ eadem singula curatiùs examinatura esset , animus nobis non sit . Nec etiam ea tangemus , qvæ , ut dudum ab aliis , ita qvoqve abs Auctoiribus der Unschuldigen Nachrichten Anno 1703. ord. IX. Nov. n. 12. p. 478. sqv. circa voluntatis in intellectum imperium , aliaqve monita jam sunt . Satis potius arbitramur , si citra ambages quantum ponderis illis præmissis , ex quibus illata conclusio directè fluit , insit , scrutati fuerimus . Quæ diversas habent formas , ea specie differre , si intelligentur formæ non parastaticæ , sed informantes ; non accidentales , sed substantiales sive essentiales ; facile concedimus . Forma namqve dat esse rei : ubi igitur plures & diversæ sunt formæ , ibi qvoqve plures ac diversas esse essentias oportet : diversæ autem essentiæ diversarum specierum constituunt res . Jam qvidem , hominem regenitum & irregenitum diuersas ha-

bere formas accidentales , in proposito est , siquidem ille spiritualiter vivens , hic spiritualiter mortuus est , quæ sunt qualitates specie differentes ; ast accidentales formæ , uti rebus non largiuntur essentiam , ita nec species rerum diversas producere possunt . Alias enim sequuntur , eundem hominem tot simul specierum rem esse , quot in eo repetiuntur formæ accidentales : cum tamen unius entis una tantum sit natura & forma essentialis , ipsumque adeò unius duntaxat speciei res . Essentialis autem regeniti & irregeniti hominis formas diversas esse , adeo probatum non est , ut probatu sit impossibile . Nihilominus id ipsum probare conatus est Auctor , idque hac ratione : *Qui diversis gaudent agendi principiis , illi diversas habent formas.* Verum enim vero , illa agendi principia vel sunt essentialia , essentiæ sive constitutiva sive consecutiva , ita comparata , ut , ubi eadem non sunt , ibi nec talis essentiæ ac speciei res esse possit ; vel sunt essentiæ superaddita & accidentalia , ut talis essentiæ ac speciei res sit maneatque , sive adsint eadem rei , sive illi desint . Posterioris generis principia agendi inferunt quidem diversas formas accidentales , de quibus verò sermo heic non est , ubi de iis agitur , quæ species rerum , adeòque earundem essentiam constituunt ; essentialis autem formas eadem producere cum ratione affirmari non potest . Ecquid enim dicendum tum esset , quando in uno homine diversa dantur agendi principia , ex quibus agit ? Ut quando nunc ex habitu scientiæ agit , nunc ex habitu virtutis , nunc ex alio quodam habitu sibi comparato ? Nam habitum esse principium agendi , quatenus ex eo promptius , facilius atque perfectius agere possumus , in confesso est . Probandum itaque remanet , diversa illa , quæ in homine regenito ac irregenito dantur , agendi principia esse homini essentialia , ita ut esse specificum hominis constituant , & sine illis nec homo fit , necesse possit . Probatum autem id jam inde videtur , quia voluntas est agendi principium in homine , in regenito autem ac irregenito diversæ sunt voluntates , siquidem ille DEum , bic creaturas amat . Voluntatem esse principium actionum humanarum , quatenus humanæ sunt & ab animalibus distinguuntur , omnes concedunt Moralium Doctores , agnoscentes , id à parte hominis agentis unicum esse fundamentum , cur patratæ ab eo actiones ipsi inputari queant , quoniam ab ejus voluntate profectæ sunt , vi cuius etiam

iam

iam non agere potuisset, nisi aliundè fortè quædam ipsi imposta fuerit necessitas. Nec minùs concedendum est, quia anima rationalis est pars essentialis hominis, per quam homo est, ipsa verò, tanquam substantia spiritualis, sine intellectu ac voluntate esse nequit, voluntatem esse facultatem animæ, & conseqventer hominis essentialis. Sed vero attendendum juxta venit, vocabulum voluntatis πολύσημον esse, quod aliquando ipsam denotat facultatem appetendi bonum & aversandi malum; aliquando actum, quo substantia ratione pollens aliquid vult; aliquando effectum aut objectum voluntatis sive pro facultate sive pro actu volendi acceptæ, quæ significatio in Scripturis etiam occurrit *Matth. VI. 10. XII. 50. I. Thess. IV. 3.* sed improppria est & metonymica. Quando igitur, hominem regenitum & irregenitum diversas habere voluntates, dicitur, vel facultates diversæ intelliguntur, vel diversi voluntatis actus, vel objecta voluntatis diversa diversi effectus. Quod si de diversis subjectis, altero regenito, irregenito altero, sermo est, numero diversas illis facultates appetendi sive voluntates inesse, nemo sanæ mentis negaverit; Atq[ue] quod specie diversæ sint regenitorum & irregenitorum voluntates, i.e. volendi potentias, nemo ex adverso erit cum ratione affirmatur, quandoquidem, naturam & essentiam voluntatis mutari, impossibile est, eadem manente anima rationali. Sin autem de diversis voluntatis actibus aut objectis verba sunt intelligenda, diversæ quidem regeniti ac irregeniti sunt voluntates; sed falsum tum est, quod diversa sint agendi principia illorum, qui diversas habent voluntates. Etenim attendendum primum est, talia hic quæri principia agendi, quæ formæ inferant diversitatem, adeoque homini essentialia sint. At verò actus voluntatis sunt accidentia, quippe qui nec voluntatem hominis constituunt, nec ut tales ex eadem necessario profluunt. Objectum autem voluntatis, tantum abest ut de essentia illius sit, ut potius ei sit planè extrinsecum, ut ipse Auctor *Observ. n. 21.* exinde inferat, nullos dari actus voluntatis immanentes. Quod autem rei extrinsecum est, id ejus ingredi constitutionem, sine apertâ pugnâ dici nequit. Deinde observandum, in proposito argumento voluntatem non sumi pro facultate volendi, sed pro actu & objecto voluntatis. Nam diversas dari hominis regeniti & irregeniti voluntates, probatur inde,

quia iste DEum, hic *creaturas amat.* Unde sensus propositionis hic est: Qvorumcunq; sunt diversi actus voluntatis circa diversa objecta occupati, illi diversis gaudent agendi principiis essentialibus formas eorum constituentibus; cuius falsitatem qv; non intelligit, discrimen inter *essentialia & accidentalia rerum* nullam agnoscat, oportet. Nam amor, sumtus hoc loco non pro affectu, sed effectu, non est ipsa voluntatis substantia sive essentia, sed actus ejus, à voluntate dif- ferens veluti principiatum à principio suo. Hic autem voluntatis actus, uti ab aliis circumstantiis, ita & ab objecto suo accidentalem qvandam accipere diversitatem potest, voluntate nihilominus rema- nente eadem. Idq; non in eodem solùm, sed diversis etiam in subje- ctis. Tacenius, quod non solus amor sit voluntatis actus, saltem immediatus, qvin ea non tantum bonum, sive verè sive apparenter tale, appetat, sed & malum, sive verum sive apparens, aversetur. Qvibus observatis, in contrarium potius ex rei veritate per inversio- nem nunc concludimus: Regenitus & irregenitus non habent diver- sas qvoad essentiam voluntates sive facultates appetendi: Qvorum au- tem non sunt diversæ qvoad essentiam voluntates, illi non gaudent diversis agendi principiis essentialibus: Qui non gaudent diversis prin- cipiis agendi essentialibus, illi non habent diversas formas essentia- les: Qui non habent diuersas formas essentiales, illi non differunt specie: Ergo homo regenitus & irregenitus specie non differunt.

§. IV. Excipietur forsitan, alia esse, & ea qvidem specie differentia in homine regenito & irregenito agendi principia, qvæ vo- luntatem excitent ad amorem rerum specie diversarum, imò opposi- tarum planè, à qvibus, ut primis principiis agendi, quantumvis non à voluntate, tanquam principio agendi subordinato, sit illa spe- cifica regenitorum ac irregenitorum differentia. Eaq; esse Naturam & Gratiam, ceu intelligitur ex verbis: *Nullus homo à naturā amat DEum, nisi sit per gratiam regenitus.* Et nullus regenitus amat *creaturas.* Heic ante omnia respiciendum erit ad vocabuli *Naturae* & qvivocationem, qvam in controversiâ Flacianâ de Peccato Originis satis accuratè exposuit *Eoit. Form. Conc. Art. I. p. 577.* cuius retinere verba licebit. *Est etiam, inquit, diligenter observanda varia signi- ficatio vocabuli (Naturae) cuius qvivocatione Manichæi (idem &*

hic

hic de Auctore Observationis dicendum) abutentes, errorem suum
œcultan t, multosqve simplices homines in errorem inducent. Quan-
doque enim (*Natura*) ipsam hominis substantiam significat: ut cum
dicimus: Deus humanam Naturam creavit. Interdum vero per
vocabulum *Naturæ*, intelligitur, ingenium, conditio, defectus, aut
vitium alicujus rei, in ipsa natura insitum & inherens. Ut cum di-
cimus: Serpentis natura est icere: Hominis natura est peccare, &
peccatum. Et in hac posteriore significatione vocabulum (*Natura*)
non ipsam hominis substantiam, sed aliquid, quod in natura aut sub-
stantia fixum inheret, denotat. Amorem creaturarum quod attinet,
hac vice quidem aliis, in quantum creaturas amare Christiano, etiam
regenito, liceat, ex Theologiâ Morali edisserere relinquitur, sup-
ponentes, ejusmodi heic earundem intelligi amorem, quo illæ aman-
tur unice propter se, cum relatione ad amantem ipsum, ut amor ea-
rum non sit amori DEI subordinatus, sed plane contrarius. Ita crea-
turæ natura amare quando dicitur homo irregenitus, vel sumitur Na-
turæ vocabulum pro substantia sive essentia hominis irregeniti, vel pro
qualitate, defectu, aut vitio naturæ ejus insito ac inherente. Si hoc,
non potest inde inferri, hominem irregenitum propter naturalem cre-
aturarum amorem specie differre ab homine regenito, siquidem in hac
acceptione Natura non magis esse principium agendi in irregen-
ito est, quam opposita ei Gratia in regenito, quam non nisi acciden-
tale in homine principium agendi essentiæ ejus jam constitutæ super-
additum esse, omnes unanimiter concessuros confidimus. Acciden-
talia vero species rerum constituere haud posse, multoties monitum
jam est. Si istud, falsum est, quod homo irregenitus à natura amet
creaturas. Ita enim sequeretur, quemcunque hominem, est namque
omnium eadem natura sive essentia humana, necessariò amare crea-
turæ, ita ut easdem non amare non possit. Ecquid vero tum dicen-
dum foret de primo homine ante lapsum, ut & de beatis? nisi dica-
tur, & per lapsum mutatam esse, & in vita æternâ mutatum iri ho-
minis naturam atque substantiam, id quod affirmari neutiquam posse,
præc Cap. III. §§. 4. 5. ostensum dedimus. Imò nec consistere illud
assertum potest cum testimonio Paulino Rom. II. 14. quo Gentiles et
iam natura, (naturam autem nennisi corruptam illi habent) que Le-

gis

gis sunt, facere dicuntur, qvorum cordibus Lex Naturæ frustra inscripta dicenda foret, si secundum eam naturā agere nullatenus possent, unice ad malum per naturam quasi determinati. Qvandoqvidem igitur neqve natura neqve gratia sunt essentialia in homine agendi principia, ab accidentalibus autem differentia specifica rerum non pendet, ultrò seqvitur, neqve amorem ab illis provenientem, etiamsi circa diversa objecta versetur, specificam inter hominem regenitum & irregenitum differentiam producere posse.

§. V. Ad Scriptum Germanicum: Versuch vom Wesen des Geistes, qvando accedimus, rationes pro adstruenda hominis regeniti & irregeniti differentiâ specifica cum hactenus consideratis qvo ad sensum easdem deprehendimus. Nam & hîc thesis illa superstructa est fundamento isti, qvod diversa agendi principia diversas inducant rebus formas, veluti Cap. VII. th. 180. scribitur: Alle Körper die unterschiedene Arten von wirkenden Prinzipiis haben / sind auch unterschiedener Art. Nun haben aber diejenigen / so unterschiedene inclinationes und Willen haben/ ein unterschiedenes wirkendes Prinzipium. Quo de supposito qvid sentiendum, ex §. 3. b. c. facili momento intelligitur, ut non nisi unicam addamus instantiam. Si duorum ex eodem utroqve Parente progenitorum fratrum diversæ sunt inclinationes ac voluntates, an id propter specie differre dicendi sunt? Aut, qvia experientia docet, cuncta sœpe hominem ægrotum aversari, quo sanus maximopere delectatur, ebrietatem quasi diverso genio induere homines nonnullos, qvam qvæ sobrii conspiciebantur: an igitur homo sanus & ægrotus, sobrius & ebrius specie ab invicem differunt? Conf. etiam REALIS de VIENNA Prüfung ad Cap. VII. n. 46. Reliqua, qvibus iónititur sententia Thomasiana, supposita Cap. I. §. 9. ordine suo adduximus. Ex qvibus argumentum primarium deducitur: Qvicunqve differunt ut vetus & novus, ut naturalis & supernaturalis, ut carnis sive animalis & spiritualis homo, illi differunt specie. Sed irregenitus est vetus, naturalis, carnis seu animalis homo, regenitus autem novus, supernaturalis, spiritualis homo est: Ergo specie differunt. Ad qvod argumentum ex præcedentibus responsio facilis est. Non enim dicitur vetus & novus, carnis & spiritualis homo, qvod qvoad substantiam tales sint, sed accidentaliter tantum. Paulus Epb. IV. 22, 23, 24.

item

item Col. III. 9. 10. de veteri ac novo homine agens ita eos describit, ut cuilibet pateat, non veterem hominis substantiam aboleri, cum depolare veterem hominem jubemur, nec novam adipisci hominem substantiam, quando induendus est novus homo; sed loqui eum de qualitatibus aliis aliisque, quae vel veterem constituant, vel novum hominem. Non quidem auctoritate humanâ pugnare animus nobis est, quia tamen Auctor noster in Epist. Dedicat. ad D. Jo. Frid. Mayerum Tractatui: Weitere Erleuterung des Vorschlags wegen der Wissenschaft anderer Menschen Gemüther erkennen zu lernen; præmissa pag. 45. D. Spenerum Virum doctrinâ & vitâ inculpabilem, in seiner Lehre und Leben untadelhaft vocat: idcirco ab eodem rectius doceri non refragabitur. Audiat ergo nostrum loco, (cujus tamen omnes in hoc Articulo loquendi formulas, utpote nonnunquam aliquantum duriores, ut Fanaticis favere videantur, de cetero non probamus, nec alios imitari velimus) SPENERUM Lib. von der Wiedergeb. Conc. LXI. p. 955. ubi de veteri homine exuendo ita: Es fraget sich also, wer dieser alte Mensch sei? Einiae Christi Lehrer verstehten dadurch den Menschen selbst, wie er nun verdorben ist, weil unser Heyland auch befiehlt Matth. XVI. 24. man solle sich selbst verleugnen. Es wird aber füglicher verstanden diesündliche Verderbniss, damit unsere ganze Natur durchgisset, und angesteckt ist, welche sonst das Fleisch oder der alte Adam genannt wird. Es kommt aber solche Erklärung auch in der That mit der andern überein, und die den Menschen selbst dadurch verstehen, verstehen es doch eben so wol nicht von seinem Wesen, sondern sfern er gedacht hat, die Verderbniss an sich hat. Quae vero an omnium ita loquentium sententia vere sit, non parum, cur dubitemus, causæ subest, in quod tamen heic loci operose inquireti non requiritur. Indessen, pergit, wird wol diese Redens-Art, wenn wirs erklären von der Verderbniss, die an dem Menschen ist, am eigentlichsten lauten: Dann es ist ein Mensch, der von den Ephesern, die ihn ablegen sollen, so fern unterschieden ist, und da sie also noch Menschen seyn werden, wann sie diesen alten Menschen abgeleget haben: so sollen sie auch ihn Ablegen, da es aber die Meynung nicht ist, sich selbst oder ihr Wesen abzulegen, welches unmöglich ja unrecht wäre. Et paulo post, quia hominis certa sunt corporis membra, etiam quæ veteris illius exuendi hominis membra sint, ex Col. III. 5. 8. indicat, quorum nullum substantię habet rationem, ut adeò Paulus per veterem hominem nullatenus essentiam intelligat humanam. Similiter & de novo homine juxta monitum Apostoli induendo Conc. LXII.

p. 981. scribit: Es gedencket der Apostel eines neuen Menschen: der nemlich dem alten / den wir ausziehen sollen / entgegen gesetzet wird. Wie nun dorten der alte Mensch nicht unsre Person / Seele / Leib und Leben heisset / als welch wir ja nicht ausziehen oder ablegen können oder können / sondern die sündliche Verderbaß / welche aus dem Fall Adams herkommet / und unsere ganze Natur durchdrungen hat: also heisset auch der neue Mensch nicht eine neue oder andere Person / das in uns zween eigentliche unterschiedene Menschen in einander steckten / sondern es heisset dieser neue Mensch eine neue Art und Natur / so eine Göttliche Natur / 2. Petr. I. 4. und der Geist / so aus Geist gebohren ist / Joh. III. 6. mehrmahl genannt wird; also ist dieser Mensch / dasjenige was erstmahl in der Wiedergeburt durch den Heil. Geist in dem Menschen gebohren oder gewirkt wird: worzu der Glaube mit allen seinen Früchten und Christlichen Tugenden (consecutivè scilicet , cum alias strictè loquendo virtutes Christianæ à renovatione & sanctificatione pendeant) gehdret / welche Paulus guten theils anschrift Coloss. 2. 12. Welche Stücke gleichsam zur Erklärung dienen / was der neue Mensch sey / welchen Paulus anzuziehen fodert : wie wir sie dann alle anzusehen haben / als gleichsam Glieder des neuen Menschen: wie der Apostel auch vorher v. s. die Glieder des alten Menschen / die man tödten solle / erzehlet hatte. Ecce ! non nova essentia humana per novum hominem intelligitur , imò ne quidem intelligi potest , cum impossibile sit , hominem essentiam suam exuere , & nihilominus hominem manere. Imò vero , videtur Spenerus quasi per anticipationem quandam istam sententiam de differentiâ specificâ hominis regeniti & irregeniti removisse Conc. XIV. super Text. Ezech. XXXVI. 26. in Usup. 212. 213. Wir sehen nun endlich / scribens , zur Hauptlehre / was es vor einer Verwandlung mit der schaffung eines neuen Menschen oder der neuen Natur / welche absonderlich die Wiedergeburt in Gegensatz gegen die Rechtfertigung heisset / habe? Sie bestehet nicht darinnen / daß wir neue Menschen werden , als wenn die vorige Menschliche Seele und Leib ganz wegkäme und zunächst würde / und der Mensch alsdann eine ganz andere Seele und Leib dem Wesen nach bekäme : dann die Seele eines jeglichen / als ein unsterblicher Geist / bleibt unsterblich und ewig / daher sie in der Wiedergeburt nicht weggkommet / oder einem andern Platz machen kan / sondern sie bleibt. Also auch was anlangt den Leib / bleibt derselbige nicht weniger / so gar auch ohn eine äußerlich in die Augen fallende Aenderung. Daher wird auch von diesem neuen Herzen vnd neuen Geist gesagt / es werde denen Menschen und in denselben gegeben. Also ist und bleibt der Mensch nach Leib und Seele / die Person die er gewesen ist / und ist kein ander Person noch Wesen. So heisst es auch / Gott wolle das steinerne Herz aus dem Fleisch wegnehmen : also bleibt das Fleisch an sich selbst / das ist / die menschliche Natur / und wird nur derselben Unart oder das steinerne Herz / die Härigkeit hinweggenommen. Non igitur essentialis

per regenerationem hominis mutatio fit, nec novus ac vetus, animalis ac spiritualis, naturalis ac supernaturalis homo qvoad substantiam; sed qvoad solas qualitates differunt: Ergo differentia inter regenitum & irregenitum intercedens accidentalis tantum, specifica autem non est.

§. VI. Qvæ à Flacianis Fanaticisve (utrorumque enim eadem, saltem generalia, sunt argumenta, licet qvoad theseos sensum non exactè convenientia, veluti ex Cap. I. §. 8. videre est) moveri solent dubia, potiora ferè sunt, qvod Scriptura S. tam de peccato originali, quam de eo, qvod in regeneratione in homine producitur, sive de veteri pariter ac novo homine loquens vocabulis utitur substantiam designantibus, qualia loca FLACIUS *Tr. de Pecc. Orig. Part. 2.* cumulate collegit. Qvibus cum abs Egid. HUNNIO in der Gründl. und richtigen Erklärung von der Erbsünde / item in der Gründlichen Abfertigung des unwarhaftigen kurzen Gegenberichts M. Cyriaci Spangenbergii, GRAWERO *Praelect. in A.C. Art. II. Qv. 2. Opin. I. MUSÆO in Exam. Tract. Flac. Ministerio Tripolitano in dem Ausführl. Bericht von den Neuen Propheten Motiv. X. §. 798. seqv.* aliisque multis, quorum partem allegat QVENSTEDIUS *Part. III. Syst. Cap. VI. Sect. II. Qv. 1.* jamdudum satisfactum sit, iisdem refutandis supersedebimus, præsertim, quoniam ex hactenus dictis intelligi potest, non nisi qualitates diversas, quibus vetus & novus homo discernantur, istis Scripturæ locis indigitari. Alias etiam oggerere Fanatici solent, qvod in regeneratione homo particeps fiat carnis Christi, non quidem terrestris illius, quam ex Mariâ accepit, sed cœlestis alterius atque spiritualis, quam de cœlo secum attulerit ipse: ideoque regenerationem esse substantiam quandam hominis mutationem, quam nova ei accedit substantia: ex quo porrò consequitur, hominem regenitum ab irregenito qvoad substantiam, adeoque specie differre. Verum enim vero, illa de duplicitate carne Christi fanatica opinio dum etiam explosa est ac refutata, præter alios, à SCHLUSSELBURGIO *Catal. Hæret. Lib. X. p. 115. sqv.* contra Schwenckfeldistas, & contra Anabaptistas *Lib. XII. p. 383. sqv.* nec non à CROCIO *Part. I. Anti-Weigel. Cap. X. Qv. 1.* contra Weigelianos prolixius disputantibus. Quandoquidem autem præter eam, quam ex Mariâ matre in

temporis plenitudine accepit, aliam Christus carnem non habet, falsum quoque erit, hominem ex cœlesti carne Christi renasci: quem regenerationis modum, si nonnulla in quibusdam argumentis Calvinismum redoleantia exceperis, bene refellit CROCIUS l. c. Cap. XVII.

Qv. 2. Et quod in universum Fanaticorum attinet sententiam, quā hominem regenitum deificatum, christificatum, seu in DEum aut Christum transformatum proclamant, unde iterum specifica quædam regeniti ab irregenito differentia sequitur; ea, præterquam quod cum regeneratione unionem mysticam confundit, non minus solidè refutata à quamplurimis est, è quibus videri poterunt GERHARDI Dispp. Acad. contra Weigel. Dispp. 2. 3. BECHMANNI Theol. Problem. Part. I. Loc. I. Contr. 3. COLBERGII Platonisch. Hermetisches Christenthum Part. II. Cap. XII. §. 5. SCHOMERI Dispp. de Differentia Unionis Personal. & Myst. &c, qui primus meritò nominandus nobis fuisset, Summè Venerab. Præceptoris nostri, hodieque Academiz nostræ Rectoris Magnif. quem diu nobis superstitem foveat divina clementia! Dn. D. FECHTII Dispp. de Christo in nobis.

§. VII. Vides, B. L. quam diffusa adhuc isthæc materia faret, quamque per varios doctrinæ fidei Articulos eadem sese extenderet, si cum Fanaticis ac Flacianis disputare præcipuus noster scopus fuisset. Nunc verò, cum præcipue in saepius memoratae Observationis Hallensis, & cognati Tractatus Germanici de Essentiâ Spiritus hypotheses, quibus asserta hominis regeniti & irregeniti differentia specifica superstructa, inquirere tantum propositum nobis fuerit, isthoc negotio, quæ virium nostrarum est tenuitas, qualitercumque defuncti finem huic imponimus scriptio, DEO pro concessa nobis suâ, quā sine nullus ullus mortalium quidquam præstare boni valet, gratiâ gratias devotissimas submissè agentes.

Soli DEO Gloria.

Clarissimo

Clarissimo DN. RESPONDENTI.

Dum studiis Tuis privatis publicum qvoqve addere specimen instituis, ex toto pectore Ti- bi gratulor. Idqve eo magis, qvo laudabi- bilius est, qvæ domestica industria animo comprehendimus, eo adiuti omnibus viri- bus, ut & alii cognoscant, tempus studiis destinatum non inutiliter à nobis consumi, sed qvod officium no- strum faciamus, aliis etiam innotescere. Faxit DEUS, ut hi conatus Tui ecclesiæ olim saluti inserviant, fru- Etumqve adeo studiorum Tuorum uberrime metas. Scr. die XXI. Julii, A. d^o 1712.

JO. FECHT, D.
hoc tempore Academiz Rector.

NOBILISSIMO ac CLARISSIMO
DN. RESPONDENTI,
FAUTORI ac AMICO suo OPTIMO
S. P. P.
Z. GRAPIUS, D.

Quemadmodum laudandos merito omnino laudamus: Sic & Tu Nobilissime ac Clarissime Dn. KRUGERE, decenti ornandus es elogio. Merentur id studia tua indefessa, qvibus hactenus in hac ipsa Academiâ invigilasti, qvibus & sinceram minusque fucatam pietatem semper junxisti. Testamur de his omnibus omnes quo- rum ad pedes sedere placuit. Imo & jam publico qvodam specimen egregias animi tui Idotes commendatas reddere stude. Laudo doctos hos tuos conatus merito, deque iisdem, ut & de reliquo Bonis omnibus, qvæ divina in Te contulit gratis, gratulor animitus. Adhuc Tibi perro Clementissimum illud Numen, omniaqve tua conamini sic dirigat, quo vergant in supremâ sui Nomini gloriâ Ecclesiæque ac totius Orbis Literarii decus ac emolummentum. Scr. Rosochii d. XX. Julii, Ann. MDCCXII.

Nobilis

Nobilissimo atq; Clarissimo

DN. RESPONDENTI,

Fautori & Amico meo sincèrè dilecto.

OVid verò verbis opus esse judicas, Optime CRUGERE! ubi
cerum testimonia adsum? Non indiges qualicunque sive encomio
sive testimonio nostro, cum eum Te semper gesseris, sive Studia tua
spectentur sive vivendi ratio, ut laudabilem inter nos famam sis conse-
cutus, & quicunque Te exploraturi plus satis testimonii rerum benè gestarum in-
Teme ipso offensi sunt, Integrum cum aliquot mensibus quadriennium in Aca-
demia nostrâ transegisti, & ita quidem transegisti, ut ingenuum decet S. Theolo-
giæ Cultorem. Qvod èò magis mihi cognitum, qvò arctius Tecum mihi com-
merciū fuit, quando, ex voluntate Avunculi tui, quem Patris instar colis, per-
qvam Rever. atq; Clariss. Dñ. FRIDER. SUSEMIHLII, Ecclesiaz Neo-Kirchenfis
in Principatu Sverinensi Pastoris longè fidelissimi optimeq; promeriti, Fautoris
& Amici nostri Æstuinatissimi, candem mecum domuin per biennium inhabitasti,
ac Auditorum meorum adscriptus fuisti numero. Quotidie enim strenuani Te
Studiis operam navantem conspexi, tam quando in Prælectionibus meis Philo-
phicis æq; ac Theologicis mihi assidere, quam quando in musæo tuo audita ru-
minari, & sedulâ lectione ac meditatione in propositas materias ulterius inquirere
solebas. Vidi probitatem vitæ tuæ, qvæ nihil Tibi committere permittit, qvod
sacris tuis Studiis adversum sit, statumve tuum dedeceat, ut Te Domesticum ha-
buisse atq; Commilitonem nunquam me pœnituerit. Utinam! omnes, qvot-
quot sanctib; in pretio habendo sacro-sanctæ Theologiæ Studiosorum Titulo
gaudere gestiunt, tuam imitarentur exemplum, vitæq; probitate os obtuzarent
illis, qui Academias, in qvibus, qvæ DEI gratia est, Doctrinæ veritas hue
usq; illibata incorruptaq; servatur, ac si non nisi impietas in illis regnet,
audacter criminantur. Tu certè, AMICE Æstuinatissime! ad vitæ integri-
tatem doctrinæ puritatem ducere probas. Idq; in omnium oculis versatur,
qvorumcunq; in notitiam venisti, unde hanc tuam Tibi indolem unâ cum ee-
teris à Divinâ clementiâ Tibi concessis dotibus gratulati magnam de Te & prællan-
dis olim abs Te Ecclesiaz, cum Deus jussit, officijs conceperunt spem. Qvam
nos, quantum in Te est, frustraturam non esse, ut omnes tuæ actiones testatæ
haec tenus sunt, ita præsens specimen, ex Academiâ nostrâ ad Saxonicas abiturus,
documentum ac qvæsi pignus relictum nobis voluisti. De qvo uti sincero pecto-
re Tibi gratulor; ita DEum precor, ut in posterum qvæq; conatibus tuis atq;
Studiis cœlestem largiatur benedictionem. Ita valeas, opto, iter, qvod medita-
ris, DEO Duce Angelisq; ejus Comitibus ingrediare magno cum diligentiae fœ-
nore in Patriam reversurus, & semper ac ubiq; in Domino qvam felicissimè rivas,
Scr. Rostochii die XXII. Julii, Anno MDCCXII.

Tuus

ex animo

FR. ALB. ÆPINUS.

108 (o) *

Coll. Diiss. A. 142, 26